

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

№ 35 (464)

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

- *Авлигын эсрэг хууль*

МОНГОЛ УЛСЫН ДЭЭД ШҮҮХИЙН ТОГТООЛ

- *Захиргааны хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн зарим зүйл, заалтыг тайлбарлах тухай*

Улсын Их Хурлын Тамгын газар

Улаанбаатар хот

2006 он

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ
Долоо хоног тутмын

Улаанбаатар хот

2006 оны есдүгээр сарын 21

№35 (464)

Гарчиг

Нэг. МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

566.	Авилгын эсрэг хууль		1049
567.	Хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай		1060
568.	Гүйцэтгэх ажлын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай		1060
569.	Хуульчдаас сонгон шалгаруулах тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай		1061

Хоёр. МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

570.	Улсын Их Хурлын 2002 оны 41 дүгээр тогтоолын зарим заалт, хэвсгалтыг хүчингүй болгох тухай	Дугаар 70	1061
571.	Прокурорын байгууллагын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг буцаах тухай	Дугаар 71	1061

Гурав. МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

572.	Журам батлах тухай	Дугаар 160	1061
573.	Хэлэлцээр батлах тухай	Дугаар 161	1065
574.	Тогтоолд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	Дугаар 164	1065

Дөрөв. МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ДҮГНЭЛТ

575.	Даатгалын тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.2 дахь заалт Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн эсэх тухай маргааныг хянан шийдвэрлэсэн тухай	Дугаар 08	1065
------	--	-----------	------

Тав. МОНГОЛ УЛСЫН ДЭЭД ШҮҮХИЙН ТОГТООЛ

576.	Захиргааны хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн зарим зүйл, заалтыг тайлбарлах тухай	Дугаар 37	1070
------	--	-----------	------

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2006 оны 7 дугаар сарын 6-ны өдөр

Улаанбаатар хот

АВЛИГЫН ЭСРЭГ ХУУЛЬ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

2 дугаар зүйл. Хууль тогтоомж

Нийтлэг үндэслэл

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

1.1. Энэ хуулийн зорилт нь авлигатай гэмцэх үйл ажиллагаа, авлигатай тэмцэх байгууллагын эрх зүйн үндсийг тодорхойлж, тэдгээртэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2.1. Авлигын эсрэг хууль тогтоомж нь Үндсэн хууль¹, энэ хууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2. Монгол Улсын олон улсын гэрээнд авлигын эсрэг хууль тогтоомжоос өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрднө.

¹ Монгол Улсын Үндсэн хууль – "Төрийн мэдээлэл" эмхэтгэлийн 1992 оны 1 дүгээрт нийтлэгдсэн

3 дугаар зүйл. Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт

3.1. Энэ хуульд хэрэглэсэн дараахь нэр томъёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

3.1.1. "авлига" гэж энэ хуулийн 4.1-д заасан этгээд албан тушаалын эрх мэдлээ хувийн ашиг хонжоо олоход урвуулан ашиглах, бусдад давуу байдал олгох, иргэн, хуулийн этгээдээс тэрхүү хууль бус давуу байдлыг олж авах үйлдэл, эс үйлдэхүйгээр илрэх аливаа эрх зүйн зөрчлийг;

3.1.2. "ашиг хонжоо" гэж энэ хуулийн 4.1-д заасан этгээд албан тушаалын эрх мэдлээ урвуулан ашиглаж бусдад давуу байдал олгосны төлөө өөрт нь болон бусдад буй болох эдийн болон эдийн бус ашигтай байдлыг;

3.1.3. "албан тушаалын эрх мэдлээ урвуулан ашиглах" гэж албан тушаалын эрх мэдлийг албаны эрх ашгийг эсрэг буюу хувийн ашиг сонирхлоо гүйцэлдүүлэх зорилгод ашиглаж хийх ёстой үйлдлийг хийхгүй байх, хийх ёсгүй үйлдэл хийхийг;

3.1.4. "давуу байдал" гэж энэ хуулийн 4.1-д заасан этгээд албан тушаалын эрх мэдлээ урвуулан ашигласнаар хувь хүн, хуулийн этгээдэд буй болох эдийн болон эдийн бус ашигтай байдлыг;

3.1.5. "олон нийтийг соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагаа" гэж олон нийтэд авлигын нийгмийн хор аюулыг ухуулан таниулах, тэдэнд авлигыг үл тэвчих ёс суртахуун төлөвшүүлэх, уг ажиллагаанд тэднийг татан оролцуулах арга хэмжээний цогцолборыг;

3.1.6. "авлигаас урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагаа" гэж авлигын шалтгаан, нөхцөлийг судлан тогтоох, тэдгээрийг арилгах, авлигыг таслан зогсоход чиглэгдсэн арга хэмжээний цогцолборыг;

3.1.7. "хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах ажил" гэж Авлигатай тэмцэх байгууллагад хуулиар харьяалуулсан гэмт хэрэгт явуулж байгаа эрүүгийн байцаан шийтгэх ажиллагааг;

3.1.8. "гүйцэтгэх ажил" гэж Гүйцэтгэх ажлын тухай² хуулийн 2 дугаар зүйлд заасан ажиллагааг;

3.1.9. "сонгуульд нэр дэвшигч" гэж Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурал, бүх шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд нэр дэвшигчийг.

хугацаагаар томилогдсон буюу сонгогдсон албан хаагч;

4.1.2. төрийн болон орон нутгийн өмчит, түүнчлэн төрийн болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн удирдах болон захиргааны албан тушаалтан;

4.1.3. олон нийтийн радио, телевизийн Үндэсний зөвлөлийн дарга, Ерөнхий захирал;

4.1.4. төрийн тодорхой чиг үүргийг хууль тогтоомжийн дагуу түр буюу байнга гүйцэтгэж байгаа төрийн бус байгууллагын удирдах болон гүйцэтгэх ажилтан;

4.1.5. энэ хуулийн 3.1.9-д заасан сонгуульд нэр дэвшигч.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ

Олон нийтийг соён гэгээрүүлэх, авлигаас урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагаа

5 дугаар зүйл. Олон нийтийг соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагаа

5.1. Энэ хуулийн 3.1.5-д заасан арга хэмжээг хэрэгжүүлэх чиглэлээр аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэн дараахь нийтлэг үүрэг хүлээнэ:

5.1.1. Улсын Их Хуралд хэлэлцэгдэх хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийн талаар төрийн болон төрийн бус байгууллага, олон нийтийн зүгээс саналаа илэрхийлэх бололцоо, нөхцөлөөр хангах;

5.1.2. төрийн байгууллага авлигын эсрэг хууль тогтоомжийг иргэдэд сурталчлах, энэ талаархи мэдээллийг иргэд, байгууллага чөлөөтэй авах нөхцөлийг хангах;

5.1.3. авлигын асуудлаар эрдэм шинжилгээний судалгаа хийх, ном, сургалт, сурталчилгааны хэрэглэгдэхүүн, сургалтын хөтөлбөр, гарын авлага боловсруулах зэрэг ажилд сургалт, эрдэм шинжилгээний болон төрийн бус байгууллагуудыг оролцуулах;

5.1.4. сургалтын байгууллагууд эрх зүйн болон ёс зүйн хичээлийн хүрээнд суралцагчдад авлигын нийгмийн хор аюул, түүнээс урьдчилан сэргийлэх талаар зохих мэдлэг эзэмшүүлж, түүнийг үл тэвчих ёс суртахуун төлөвшүүлэх;

5.1.5. албан бус боловсролын байгууллага болон сургуулиас гадуурх сургалт эрхэлдэг аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэн өөрийн үйл ажиллагааны чиглэлийн дагуу авлигын нийгмийн хор аюулыг суралцагчдад тайлбарлан таниулах, түүнээс урьдчилан сэргийлэх талаар зохих мэдлэг эзэмшүүлэх;

5.1.6. хэвлэл мэдээллийн байгууллага авлигын аливаа хэлбэрийг үл тэвчих

4 дүгээр зүйл. Хуулийн үйлчлэлд хамаарах этгээд

4.1. Дор дурдсан этгээд энэ хуулийн үйлчлэлд хамаарна:

4.1.1. төрийн улс төр, захиргаа, тусгай албан тушаалд байнга, эсхүл түр

² Гүйцэтгэх ажлын тухай хууль – Төрийн мэдээлэл эмхтгэлийн 1998 оны 3 дугаарт нийтлэгдсэн

нийгмийн сэтгэл зүйн орчинг төлөвшүүлэхэд нийтлэл, нэвтрүүлгийнхээ бодлогыг чиглүүлэх, энэ талаар байнга мэдээлэл, сурталчилгаа явуулах.

6 дугаар зүйл. Авлигаас урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагаа

6.1. Төрийн байгууллага энэ хуулийн 3.1.6-д заасан арга хэмжээг хэрэгжүүлэх чиглэлээр дараахь нийтлэг үүрэг хүлээнэ:

6.1.1. Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх тухай³ хуулийн 7 дугаар зүйлд заасан нийтлэг үүрэг;

6.1.2. тодорхой чиглэлээр бодлого боловсруулах, шийдвэр гаргахын өмнө олон нийтийн анхаарал татаж байгаа мэдээллийг нээлттэй болгох, сонирхогч нийгмийн бүлгүүдэд өөрийн бодлого, байр суурийг танилцуулах, хяналтын тодорхой аргыг дэвшүүлэн хэрэгжүүлэх бололцоо олгох зорилгоор харилцан зөвлөлдөж ажиллах боломжийг бүрдүүлэх;

6.1.3. төрийн хяналтын үйл ажиллагааг ил тод нээлттэй байлгах;

6.1.4. төсвийн орлого, түүний зарцуулалт, гадаадын эзэл, тусламж, түүний хуваарилалтыг олон нийтэд тухай бүр нь мэдээлэх;

6.1.5. тухайн байгууллагын чиг үүргийн дагуу зөвшөөрөл, эрх олгох, бүртгэл хийх, хяналт тавих, сонгон шалгаруулалт явуулах зэрэг асуудлыг шийдвэрлэх журмыг хууль тогтоомжид өөрөөр заагаагүй бол олон нийтэд ил тод байлгаж, түүнтэй танилцах боломжоор хангах;

6.1.6. төрийн албан хаагч бүрийн ажил үүргийн хуваарийг тодорхой болгох, эрхэлж байгаа ажлын онцлогтой нь холбогдуулж түүнд хориглох зүйлийг Төрийн албаны тухай хууль⁴ болон энэ хуульд заасны дагуу тогтоон мөрдүүлэх;

6.1.7. төрийн байгууллага нээлттэй, иргэдийн ашиг сонирхолд нийцсэн үйл ажиллагаа явуулж байгаа эсэхэд тавих хяналтад төрийн бус байгууллагын оролцоог нэмэгдүүлж, хамтран ажиллах, мэдээллийг харилцан солилцох, олон нийтэд мэдээллийг тогтмол хүргэж байх;

6.1.8. авлигатай тэмцэх талаар сургалт, сурталчилгаа явуулах, хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг хуульд заасан хугацаанд үнэн зөв гаргуулах, бүртгэх, хянах, зөвлөгөө өгөх асуудлыг бүтцийн нэгдэж хариуцуулах;

6.1.9. төрийн байгууллага тухайн салбарын албан хаагчийн ёс зүйн дүрмийг батлан гаргахын өмнө Авлигатай тэмцэх газраас санал авах;

6.1.10. төрийн байгууллагаас гаргасан шийдвэр иргэд болон бусад сонирхогч талуудад ойлгомжтой, нээлттэй байх;

6.1.11. иргэдийн өргөдөл, гомдол, хүсэлтийг хүлээн авах, шийдвэрлэх шат дамжлагыг цөөрүүлэх;

6.1.12. бүрэн эрхийнхээ хүрээнд авлигын шалтгаан нөхцөлийг илрүүлэн тогтоох, тэдгээрийг арилгах, авлигын үйлдлийг таслан зогсоох, үр дагаварыг нь арилгах арга хэмжээ авах;

6.1.13. авлигатай тэмцэх зорилго бүхий төрийн бус байгууллага, иргэдийн сайн дурын хөдөлгөөнийг дэмжих.

6.2. Төрийн бүх шатны байгууллагын албан хаагч нь албан үүргээ гүйцэтгэж байх явцдаа олж мэдсэн авлигатай холбоотой асуудлыг шалгаж шийдвэрлэх нь өөрийнх нь бүрэн эрхэд хамаарахгүй байвал Авлигатай тэмцэх газарт мэдээлнэ.

6.3. Шүүх, прокурор, цагдаа, Авлигатай тэмцэх газар, хуульд өөрөөр заагаагүй бол төрийн захиргааны төв байгууллага болон Засгийн газрын агентлаг байрлаж байгаа байранд түүний үйлчилгээг эрхэлдгээс бусад аж ахуйн нэгж, байгууллага байрлахыг хориглоно.

6.4. Энэ хуулийн 6.3-д заасан байгууллагын байранд улс төрийн болон шашны үйл ажиллагаа явуулахыг хориглоно.

6.5. Авлигаас урьдчилан сэргийлэх талаар аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэн нь Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх тухай хуулийн 9.10 дугаар зүйлд заасан эрх, нийтлэг үүргээс гадна дараахь үүрэг хүлээнэ:

6.5.1. төрийн бус байгууллага гишүүнийхээ ёс зүйн дүрмийг баталж, үйл ажиллагааны болон санхүүгийн тайлангаа ил тод мэдээлж байх;

6.5.2. хувийн хэвшлийн байгууллага үйл ажиллагааныхаа ёс зүйн зарчмуудыг тогтоож, дагаж мөрдөх.

6.6. Авлигатай тэмцэх газраас бүрэн эрхийнхээ дагуу гаргасан шийдвэрийг хүлээн авсан аж ахуйн нэгж, байгууллага түүний дагуу холбогдох арга хэмжээг заавал авч, хариуг хугацаанд нь өгөх үүрэгтэй.

6.7. Төрийн байгууллага, албан тушаалтан авлига гарах нөхцөл боломж бүрдүүлсэн гэж үзсэн тушаал, шийдвэр, журам, дүрмийг Авлигатай тэмцэх газраас өгсөн саналын дагуу дахин хянаж хүчингүй болгох буюу өөрчилнө.

6.8. Авлигаас урьдчилан сэргийлэх, түүнтэй тэмцэх үүргээ биелүүлэгүй албан тушаалтанд эрх бүхий албан тушаалтан сахилогын шийтгэл хүлээлгэнэ.

6.9. Энэ хуулийн 6.6-д заасныг зөрчсөн албан тушаалтныг 150000-200000 төгрөгөөр торгоно.

³ Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль – Төрийн мэдээлэл эмхтгэлийн 1998 оны 1 дүгээрт нийтлэгдсэн

⁴ Төрийн албаны тухай хууль – Төрийн мэдээлэл эмхтгэлийн 2002 оны 28 дугаарт нийтлэгдсэн

7 дугаар зүйл. Хуулийн үйлчлэлд хамаарах этгээдэд хориглох зүйл

7.1. Энэ хуулийн 4.1-д заасан этгээд бусад хууль тогтоомжид тусгайлан хориглосноос гадна дараахь үйлдэл хийхийг хориглоно:

7.1.1. албан тушаалынхаа эрх мэдэл, түүнд үндэслэн бусадтай тогтоосон ажил хэргийн холбоо, харилцааг ашиглан өөрийн албан үүргийн хүрээнд үл хамаарах асуудлаар бусад байгууллагын үйл ажиллагаанд хөндлөнгөөс оролцох, нөлөөлөх;

7.1.2. албан тушаалынхаа бүрэн эрхийн дагуу асуудал боловсруулж шийдвэрлэхдээ хууль бусаар аль нэг хувь хүн, хуулийн этгээдэд давуу байдал олгох;

7.1.3. албан тушаалын хувьд ижил зэрэг дэвийн болон өөрт нь захирагддаг буюу хяналт тавьдаг албан тушаалтны үйл ажиллагаанд хууль бусаар нөлөөлөх;

7.1.4. албан тушаалынхаа байдлыг ашиглан эд хөрөнгө олж авах, давуу эрх эдлэх, хууль бусаар бусдад давуу байдал олгох, бусдын эрхийг хязгаарлах, төсвийн болон хандивын хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах;

7.1.5. албан тушаалынхаа байдлыг ашиглаж хууль бусаар ашиг хонжоо олох, бусдад давуу байдал олгох зорилготой бусад үйлдэл хийх.

8 дугаар зүйл. Авлигын тухай мэдэгдэх

8.1. Дараахь албан тушаалтан албан үүргээ гүйцэтгэх явцдаа олж мэдсэн авлигын талаархи мэдээллийг нэн даруй Авлигатай тэмцэх газарт мэдэгдэх үүрэгтэй:

8.1.1. шүүгч;

8.1.2. прокурор;

8.1.3. цагдаа, тагнуулын байгууллагын албан тушаалтан;

8.1.4. төрийн аудитын болон мэргэжлийн хяналтын байгууллагын албан тушаалтан;

8.1.5. төрийн захиргааны болон нутгийн захиргааны байгууллагын албан тушаалтан.

8.2. Энэ хуулийн 8.1-д заасан албан тушаалтанд уг үүргийг хэрэгжүүлэхэд нь төр, байгууллага, хувь хүний нууцын тухай хуулиар тогтоосон хязгаарлалт хамаарахгүй.

8.3. Энэ хуулийн 8.1-д заасныг зөрчсөн албан тушаалтныг 200000-250000 төгрөгөөр торгоно.

9 дүгээр зүйл. Өргөдөл, гомдол гаргах, мэдээлэл өгөх

9.1. Иргэн, хуулийн этгээд авлигын асуудлаар Авлигатай тэмцэх газарт өргөдөл, гомдол гаргаж, мэдээлэл өгч болно.

9.2. Авлигатай тэмцэх газар нь өргөдөл, гомдол, мэдээллийг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу шийдвэрлэнэ.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ

Хөрөнгө, орлогын мэдүүлэг гаргах

10 дугаар зүйл. Хөрөнгө, орлогын мэдүүлэг

10.1. Энэ хуулийн 4.1-д заасан этгээд хөрөнгө, орлогын мэдүүлэг гаргана.

10.2. Энэ хуулийн 4.1-д заасан этгээд /цаашид "мэдүүлэг гаргагч" гэх/ хөрөнгө, орлогын мэдүүлгээ өөрөө үнэн зөв гаргах үүрэгтэй.

10.3. Хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийн маягт, түүнийг бүртгэх, хадгалах журмыг Улсын Их Хурал батална.

10.4. Энэ хуулийн 4.1-д заасан этгээд хөрөнгө, орлогын мэдүүлгээ албан тушаалд томилогдсон буюу сонгогдсон өдрөөс хойш 30 хоногийн дотор, цаашид тухайн алба хааж байгаа хугацаандаа жил бүрийн 2 дугаар сарын 15-ны дотор шинэчлэн гаргаж энэ хуулийн 11 дүгээр зүйлд заасан байгууллага, албан тушаалтанд өгөх үүрэгтэй.

10.5. Мэдүүлэг гаргагч энэ хуулийн 10.4-т заасан хугацаанд мэдүүлгээ бүртгүүлсний дараа түүний хөрөнгө, орлогод их хэмжээний өөрчлөлт орсон бол түүнийг 30 хоногийн дотор мэдэгдэж бүртгүүлнэ.

10.6. Хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид нэр дэвшигч Сонгуулийн ерөнхий хороонд, Улсын Их Хурлын сонгуульд нэр дэвшигч сонгуулийн тойргийн хороонд, бүх шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд нэр дэвшигч тухайн аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн сонгуулийн хороонд сонгуулийн хуульд заасан хугацаанд тус тус ирүүлнэ.

11 дүгээр зүйл. Хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг бүртгэх, хадгалах

11.1. Хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг дараахь байгууллага, албан тушаалтан хуульд заасан хугацаанд бүртгэж, хадгална:

11.1.1. төрийн өндөр албан тушаалтан болон төрийн өндөр албан тушаалтны зэрэг зиндаатай адилтгах албан тушаалтны хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг Авлигатай тэмцэх газар;

11.1.2. Сонгуулийн ерөнхий хороо Ерөнхийлөгчийн, сонгуулийн тойргийн хороо Улсын Их Хурлын, аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн сонгуулийн хороо бүх шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд нэр дэвшигчийн хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг бүртгэж, сонгуулийн хуульд заасны дагуу Сонгуулийн ерөнхий хороонд хүлээлгэн өгөх;

11.1.3. Улсын дээд шүүхээс бусад бүх шатны шүүхийн шүүгчийн хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл;

11.1.4. Засгийн газраас томилогддог албан тушаалтны хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг Төрийн албаны зөвлөл;

11.1.5. бусад албан тушаалтны хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг түүнийг томилсон, эсхүл удирдах эрх бүхий албан тушаалтан.

11.2. Энэ хуулийн 11.1.3-11.1.5-д заасан хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг бүртгэх эрх бүхий албан тушаалтан мөн хуулийн 10.4 -т заасан хугацаанд хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг авч дууссанаас хойш 14 хоногийн дотор хөрөнгө, орлогын мэдүүлэг гаргах журмын биелэлтийн талаархи тайланг, хөрөнгө, орлогын мэдүүлэг гаргасан этгээдийн нэрсийн хамт Авлигатай тэмцэх газарт ирүүлнэ.

11.3. Энэ хуулийн 11.1.2-т заасан сонгуулийн хороо сонгуулийн нэгдсэн дүн гарсны дараа тухайн шатны сонгуульд сонгогдогчийн хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг санал хураалт дууссанаас хойш 14 хоногийн дотор Авлигатай тэмцэх газарт ирүүлж, хадгалуулна.

12 дугаар зүйл. Захидал харилцааны нууцлал

12.1. Энэ хуулийн 4.1-д заасан этгээдээс хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг хэрхэн бөглөх талаар Авлигатай тэмцэх газарт хандаж гаргасан захидал, хүсэлт, асуулт, тэдгээрт өгсөн хариулт, зөвлөгөө нь хувь хүний нууцад хамаарах бөгөөд түүнтэй холбогдох асуудлыг Хувь хүний нууцын тухай³ хуулиар зохицуулна.

12.2. Хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг бүртгэх үүрэг хүлээсэн албан тушаалтан албан үүргээ гүйцэтгэж байхдаа болон тухайн албан тушаалаас чөлөөлөгдсөнөөс хойшхи хугацаанд мэдүүлэг гаргагчийн зөвшөөрөл болон хуульд зааснаас бусад тохиолдолд мэдүүлэг гаргагчийн болон энэ хуулийн 12.1-д заасан мэдээллийг задруулах, ямар нэгэн зорилгоор ашиглахыг хориглоно.

12.3. Энэ хуулийн 12.2-т заасныг зөрчсөн албан тушаалтанд Хувь хүний нууцын тухай хуулийн дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.

12.4. Мэдүүлэг гаргагч тэтгэвэр тогтоолгох буюу албан тушаалаас огцрох, халагдах, чөлөөлөгдөх зэргээр бүрэн эрх нь дуусгавар болсон тохиолдолд хөрөнгө, орлогынх нь мэдүүлгийг 5 жилийн хугацаанд хадгалах бөгөөд уг хугацаа дуусмагц түүнийг өөрт нь, хэрэв нас барсан бол эхнэр буюу нөхөр, эсхүл хууль ёсны өв залгамжлагчид нь шилжүүлж өгнө.

13 дугаар зүйл. Хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг хянан шалгах, хариуцлага хүлээлгэх үндэслэл

13.1. Авлигатай тэмцэх газар хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийн бүрдүүлэлтэд хяналт тавьж, дүн шинжилгээ хийнэ.

13.2. Хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг бүртгэх эрх бүхий албан тушаалтан мэдүүлэг зааваргүй, бүрэн гүйцэд бөглөгдсөн, хугацаандаа өгсөн эсэхэд хяналт тавьж, мэдүүлгийг зохих журмын дагуу гаргаж өгөхийг шаардах, хууль зөрчсөн гэж үзэх үндэслэл байвал бүрэн эрхийнхээ хүрээнд хянан шалгах буюу Авлигатай тэмцэх газарт шилжүүлэн шалгуулах үүрэгтэй.

13.3. Авлигатай тэмцэх газар шаардлагатай тохиолдолд өөрийн санаачилгаар аливаа өргөдөл, гомдол, мэдээллийн мөрөөр шалгалт явуулж болно.

13.4. Энэ хуулийн 4.1-д заасан этгээд хөрөнгө, орлогын мэдүүлгээ хугацаанд нь гаргаж өгөөгүй, эсхүл эх үүсвэрийг нь заагаагүй буюу түүнийг хэрхэн олсон талаар тайлбар өгч чадаагүй бол Авлигатай тэмцэх газар тухайн мэдүүлэг гаргагчийн хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг шалгана.

13.5. Энэ хуулийн 4.1-д заасан этгээд хөрөнгө, орлогын мэдүүлгээ хугацаа хожимдуулж гаргасан, эсхүл бүртгүүлээгүй буюу санаатай худал мэдүүлсэн бол энэ нь түүнийг албан тушаалаас нь огцруулах, түдгэлзүүлэх, халах үндэслэл болно.

13.6. Мэдүүлэг гаргагч хөрөнгө, орлогынхоо эх үүсвэрийг бодитой, үнэн зөв тайлбарлах үүрэгтэй.

13.7. Хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг бүртгэх, хяналт тавих үүргээ биелүүлээгүй, эсхүл холбогдох материалыг энэ хуулийн 11.2-т заасан хугацаанд ирүүлээгүй эрх бүхий албан тушаалтныг 100000-150000 төгрөгөөр торгоно.

³ Хувь хүний нууцын тухай хууль – "Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 1995 оны 7 дугаарт нийтлэгдсэн

14 дүгээр зүйл. Хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг нийтэд мэдээлэх

14.1. Дараахь албан тушаалтны хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг тухайн оны 2 дугаар улиралд багтаан "Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлд хэвлэн нийтлэх ба цахим мэдээллийн сүлжээнд байрлуулна:

14.1.1. Монгол Улсын Ерөнхийлөгч;

дарга, гишүүн;

14.1.3. Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүн, Монгол Улсын сайд, дэд сайд;

14.1.4. Үндсэн хуулийн цэцийн дарга, түүний орлогч, гишүүн;

14.1.5. Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгч, шүүгч, Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн гүйцэтгэх нарийн бичгийн дарга;

14.1.6. Улсын ерөнхий прокурор, түүний орлогч;

14.1.7. Монгол банкны Ерөнхийлөгч, тэргүүн дэд, дэд ерөнхийлөгч;

14.1.8. Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн нарийн бичгийн дарга;

14.1.9. Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газрын дарга;

14.1.10. Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга;

14.1.11. Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга;

14.1.12. Авлигатай тэмцэх газрын дарга, дэд дарга;

14.1.13. Санхүүгийн зохицуулах хорооны дарга, гишүүн, Хяналтын зөвлөлийн дарга, гишүүн;

14.1.14. Үндэсний статистикийн газрын дарга, дэд дарга;

14.1.15. Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын дарга, гишүүн;

14.1.16. Сонгуулийн ерөнхий хорооны дарга, нарийн бичгийн дарга;

14.1.17. Төрийн албаны зөвлөлийн дарга, гишүүн;

14.1.18. Ерөнхий аудитор, түүний орлогч;

14.1.19. Засгийн газрын агентлагийн дарга;

14.1.20. аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн дарга;

14.1.21. аймаг, нийслэлийн Засаг дарга.

14.2. Энэ хуулийн 14.1-д зааснаас бусад этгээдийн хөрөнгө, орлогын мэдүүлэг олон нийтэд нээлттэй байна.

14.3 Энэ хуулийн 4.1-д заасан этгээдийн хөрөнгө, орлогын сүүлийн 5 жилийн мэдүүлэг Авлигатай тэмцэх газрын цахим мэдээллийн

сүлжээнд тавигдах ба иргэд мэдээлэл авах боломжийг хангана.

14.4. Иргэд бичгээр, амаар, цахим мэдээллийн сүлжээгээр дамжуулан мэдээлэл авч болох бөгөөд тэдгээрт мэдээлэл өгөх журмыг Авлигатай тэмцэх газар батална.

14.5. Авлигатай тэмцэх газар хөрөнгө, орлогын мэдүүлэг гаргах журмын биелэлтийн талаар жил бүр олон нийтэд мэдээлнэ.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Авлигатай тэмцэх байгууллага, түүний бүрэн эрх

15 дугаар зүйл. Авлигатай тэмцэх газар

15.1. Авлигатай тэмцэх газар нь авлигын эсрэг олон нийтийг соён гэгээрүүлэх, авлигаас урьдчилан сэргийлэх, авлигын гэмт хэргийг илрүүлэх зорилгоор гүйцэтгэх ажил, хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалт явуулах, энэ хуульд заасан этгээдийн хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг хянан шалгах чиг үүрэг бүхий хараат бус, бие даасан, төрийн тусгай байгууллага мөн.

15.2. Энэ хуулийн 15.1-д заасан газрын харьяанд авлигатай тэмцэхтэй холбогдсон судалгаа шинжилгээ хийх үүрэг бүхий бүтцийг байгуулж болно.

15.3. Авлигатай тэмцэх газрыг өөрчлөн байгуулах, татан буулгах асуудлыг Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн зөвлөмжийг үндэслэн Улсын Их Хурал шийдвэрлэнэ.

15.4. Авлигатай тэмцэх газар бэлгэ тэмдэгтэй байх бөгөөд түүний тодорхойлолт, загвар, хэрэглэх журмыг Авлигатай тэмцэх газрын дарга батална.

15.5. Авлигатай тэмцэх газар тогтоосон журмаар үйлдсэн тамга, тэмдэг, албан бичгийн хэвлэмэл хуудас хэрэглэнэ.

16 дугаар зүйл. Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааны үндсэн зарчим

16.1. Авлигатай тэмцэх газар нь нэгдмэл удирдлагатай, бие даасан байх бөгөөд үйл ажиллагаандаа хууль дээдлэх, хараат бус, ил тод байх, нууцыг чанд сахих зарчмыг баримтална.

16.2. Аливаа албан тушаалтан, хувь хүн, хуулийн этгээд Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх, хондлонгоос оролцохыг хориглоно.

17 дугаар зүйл. Авлигатай тэмцэх газрын бүтэц

17.1. Авлигатай тэмцэх газрын зохион байгуулалтын бүтэц, орон тоог Улсын Их Хурал батлах бөгөөд урьдчилан сэргийлэх, судалгаа дүн шинжилгээний, хяналт шалгалтын, хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаах, гүйцэтгэх ажлын, захиргааны чиглэлийн гэсэн үндсэн бүтэцтэй байна.

18 дугаар зүйл. Авлигатай тэмцэх газрын чиг үүрэг, бүрэн эрх

18.1. Авлигатай тэмцэх газар олон нийтийг соён гэгээрүүлэх, урьдчилан сэргийлэх талаар дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

18.1.1. улсын хэмжээнд авлигын эсрэг олон нийтийг соён гэгээрүүлэх, урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохион байгуулах, үйл ажиллагааг нь уялдуулан зохицуулах, нэгдсэн хөтөлбөр боловсруулах, арга зүйн удирдлагаар хангах, хэрэгжилтэнд нь хяналт тавих;

18.1.2. авлигын эсрэг олон нийтийг соён гэгээрүүлэх, урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохион байгуулах, үйл ажиллагааг нь уялдуулан зохицуулах талаар аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг дэх гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх орон тооны бус зөвлөлд үүрэг, чиглэл өгөх;

18.1.3. авлигын цар хүрээ, хэлбэр, шалтгааныг 2 жилд нэгээс доошгүй удаа судлан авлигын индексийг гаргаж олон нийтэд мэдээлэх;

18.1.4. төрийн бус байгууллага, иргэдээс авлигатай тэмцэх талаар явуулж байгаа үйл ажиллагаа, гаргасан санал, санаачилгыг дэмжин туслас, тэдний оролцоог нэмэгдүүлэх зохион байгуулалтын арга хэмжээ авах;

18.1.5. авлигын нийгмийн хор аюулыг олон нийтэд ухуулан сурталчлах ажлыг тасралтгүй явуулах, олон нийтийн авлигын талаархи мэдлэгийг дээшлүүлэх, түүнтэй тэмцэх арга барилд сургах ажлыг зохион байгуулах чиглэлээр сургалт, сурталчилгаа хийх;

18.1.6. авлигын эсрэг олон нийтийг соён гэгээрүүлэх, урьдчилан сэргийлэх ажлын талаар зөвлөмж гаргах, байгууллага, иргэний хүсэлтээр түүний үйл ажиллагаан дахь авлигад өртөх боломжийг багасгах талаар заавар, зөвлөгөө өгөх;

18.1.7. төрийн үйлчилгээ авсан иргэд, байгууллагын судалгаанд тулгуурлан төрийн байгууллагын шударга байдлын түвшинд 2 жил тутамд үнэлгээ гаргаж, олон нийтэд мэдээлэх.

18.2. Авлигатай тэмцэх газар хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг хянан шалгах чиглэлээр дараах чиг үүрэгтэй:

18.2.1. хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг үнэн зөв гаргах талаар сургалт явуулах, гарын авлага, зааварчилгаа гаргах;

18.2.2. мэдүүлэг гаргагчийн амаар болон бичгээр ирүүлсэн хүсэлтийн дагуу мэдүүлгийг хэрхэн бөглөх, нэмэлт оруулах, бүртгэх, шилжүүлэх талаар урьдчилан зөвлөгөө өгөх, бичгээр хариу мэдэгдэх, асуулт хариултын нууцыг хадгалах.

18.3. Авлигатай тэмцэх газар чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд нь төрийн болон төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгжийн удирдах албан тушаалтан өөрийн эрх хэмжээний хүрээнд хамтран ажиллана.

18.4. Авлигатай тэмцэх газар дараах бүрэн эрхтэй:

18.4.1. авлигын эсрэг явуулах төрийн бодлого, шийдвэр, түүнчлэн авлигын эсрэг хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох талаар санал боловсруулж эрх бүхий байгууллагад оруулах;

18.4.2. авлига гарч болох нөхцөл боломж бүрдүүлсэн гэж үзвэл төрийн байгууллага, албан тушаалтны гаргасан тушаал, шийдвэр, журам, дүрмийг хянаж хүчингүй болгуулах санал боловсруулж эрх бүхий байгууллагад оруулах;

18.4.3. авлигын эсрэг олон нийтийг соён гэгээрүүлэх, урьдчилан сэргийлэх ажилтай холбогдуулан төрийн байгууллагаас холбогдох мэдээ, судалгаа, тайлан гаргуулан авах;

18.4.4. аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтан, иргэнээс шаардлагатай мэдээлэл, судалгаа, тайлбар, тодорхойлолт, бусад баримт бичгийг үнэ төлбөргүйгээр гаргуулан авах, танилцах, мэргэжлийн дүгнэлт, магадлагаа гаргуулах;

18.4.5. авлигын гэмт хэргийг илрүүлэх, таслан зогсоох зорилгоор гүйцэтгэх ажил явуулах, гүйцэтгэх ажил эрхэлдэг бусад байгууллагуудтай хамтран ажиллах;

18.4.6. авлигын холбогдолтой өргөдөл, гомдлыг хүлээн авч шалгах;

18.4.7. хуулиар харьяалуулсан хэрэгт хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалт явуулах;

18.4.8. чиг үүрэгтээ холбогдох асуудлаар мэдээ, мэдээлэл авах, мэдээллийн нууцыг хадгалах;

18.4.9. өөрийн байгууллага, ажилтныхаа аюулгүй байдлыг хангах арга хэмжээ авах;

18.4.10. гүйцэтгэх ажил, хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын явцад албан тушаалтан буюу иргэнд ил болсон нууцыг задруулахгүйн тулд уг этгээдээс бичгээр баталгаа гаргуулан авах, баталгааг зөрчсөн тохиолдолд зохих хууль тогтоомжийн дагуу хариуцлага хүлээлгэх;

18.4.11 хуулиар харьяалуулсан хэргийг шалгах явцад илэрсэн авлигын гэмт хэрэгтэй холбоогүй хууль зөрчсөн бусад үйлдлийг шалгуулахаар эрх бүхий байгууллагад шилжүүлэх;

18.4.12 өөрийн үйл ажиллагаанд туслалцаа үзүүлсэн гэрч, бусад этгээдийг шаардлагатай тохиолдолд цагдаагийн байгууллагын хамгаалалтад авахуулах;

18.4.13 хөрөнгө, орлогын мэдүүлэг гаргавал зохих этгээдийн жагсаалтыг холбогдох байгууллагаас гаргуулан авч хянах;

18.4.14 хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг бүртгэх, хадгалах, хяналт тавих, мэдээлэл өгөх журмын биелэлтийг шалгах;

18.4.15 мэдүүлэг гаргагчийн хөрөнгө, орлогын мэдүүлэгт хяналт тавих, хугацаа хожимдуулсан буюу санаатай худал мэдүүлсэн этгээдэд холбогдох хуульд заасан арга хэмжээг авахуулахаар эрх бүхий байгууллагад шилжүүлэх;

18.4.16 хөрөнгө, орлогын мэдүүлэгтэй холбоотой асуудлаар бичгээр дүгнэлт, зөвлөмж гаргах;

18.4.17 авлигатай тэмцэх асуудлаар гадаад орнуудын болон олон улсын холбогдох байгууллагатай хамтран ажиллах, мэдээлэл солилцох.

18.5. Авлигатай тэмцэх газар Улсын ерөнхий прокурорын шийдвэрээр тодорхой хэргийг цагдаа, тагнуулын байгууллагатай хамтран шалгаж болно.

18.6. Авлигатай тэмцэх газар нь тодорхой хэрэгт гүйцэтгэх болон хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын ажиллагаа явуулахдаа Эрүүгийн байцаан шийтгэх хууль⁶, Гүйцэтгэх ажлын тухай хууль, энэ хуульд заасан журмыг баримтална.

19 дүгээр зүйл. Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагчид тавигдах шаардлага

19.1. Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагч нь ял шийтгүүлж байгаагүй, төрийн байгууллагад ажиллаж байхдаа ёс зүйн дүрэм зөрчиж, сахилгын шийтгэл хүлээж байгаагүй, дээд боловсролын бакалавраас доошгүй зэрэгтэй, тухайн ажлын талаар мэдлэг, ур чадварын шаардлага хангасан Монгол Улсын иргэн байна.

19.2. Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагчийн ёс зүйн болон сахилгын дүрмийг Авлигатай тэмцэх газрын дарга батална.

19.3. Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагч зэрэг дэвтэй байх бөгөөд түүнийг олгох журмыг Улсын Их Хурал батална.

19.4. Авлигатай тэмцэх газрын захиргаа, үйлчилгээний ажилтны эрх зүйн байдлыг Төрийн

албаны тухай, Хөдөлмөрийн тухай хууль⁷ болон хууль тогтоомжийн бусад актаар зохицуулна.

20 дугаар зүйл. Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагчийн тангараг

20.1. Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагч томилогдсон даруйдаа "Авлигатай тэмцэх газрын ажилтан би хэний ч нөлөөнд үл автан, зөвхөн хуульд захирагдан үнэнч шударгаар авлигатай тэмцэхээ батлан тангараглая. Миний бие энэ тангарагаасаа няцвал хуулийн хариуцлага хүлээнэ." гэж Монгол Улсын Үндсэн хуульд тангараг өргөнө.

21 дүгээр зүйл. Авлигатай тэмцэх газрын дарга, дэд даргыг томилох, тэдгээрийн бүрэн эрхийн хугацаа

21.1. Авлигатай тэмцэх газрын дарга, дэд даргыг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санал болгосноор Улсын Их Хурал 6 жилийн хугацаагаар томилно.

21.2. Авлигатай тэмцэх газрын дарга, дэд даргад нэр дэвшигч энэ хуулийн 19.1-д зааснаас гадна дараахь шаардлагыг хангасан байна:

21.2.1. Авлигатай тэмцэх газрын даргад нэр дэвшигч нь төрийн албанд 15-аас доошгүй жил ажилласан, 55 нас хүрсэн, эрх зүйч мэргэжилтэй, удирдах болон мэргэжлийн ажлын мэдлэг туршлагатай, сүүлийн 5 жил улс төрийн албан тушаал эрхэлж байгаагүй;

21.2.2. Авлигатай тэмцэх газрын дэд даргад нэр дэвшигч нь төрийн албанд 10-аас доошгүй жил ажилласан, эрх зүйч мэргэжилтэй, гүйцэтгэх болон мөрдөн байцаах ажлын мэдлэг туршлагатай, сүүлийн 5 жил улс төрийн албан тушаал эрхэлж байгаагүй.

21.3. Авлигатай тэмцэх газрын дарга, дэд даргыг зөвхөн нэг удаа улируулан томилж болно.

21.4. Авлигатай тэмцэх газрын дарга, дэд даргын бүрэн эрх нь түүнийг томилсон тухай Улсын Их Хурлын шийдвэр гарснаар эхэлж, дараагийн дарга, дэд дарга томилогдсоноор дуусгавар болно.

21.5. Авлигатай тэмцэх газрын дарга, дэд дарга нөхөн томилогдвол түүний бүрэн эрх нь томилогдсон өдрөөс эхлэн энэ хуулийн 21.1-д заасан бүрэн эрхийн хугацаа дуустал үргэлжилнэ.

22 дугаар зүйл. Авлигатай тэмцэх газрын дарга, дэд даргыг чөлөөлөх, түдгэлзүүлэх, огцруулах

22.1. Авлигатай тэмцэх газрын дарга, дэд даргыг дараахь тохиолдолд үүрэгт ажлаас нь чөлөөлнө:

⁶ Эрүүгийн байцаан шийтгэх хууль – "Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 2002 оны 6 дугаарт нийтлэгдсэн

⁷ Хөдөлмөрийн тухай хууль – "Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 1999 оны 25 дугаарт нийтлэгдсэн

22.1.1. өөрөө хүсэлт гаргасан;
 22.1.2. биеийн эрүүл мэндийн байдлаас үүрэгт ажлаа гүйцэтгэх боломжгүй болсон;

22.1.3. бүрэн эрхийн хугацаа дуусгавар болсон.

22.2. Авлигатай тэмцэх газрын дарга, дэд дарга гэмт хэрэг үйлдсэн нь нотлогдож, шүүхийн шийтгэх тогтоол хүчин төгөлдөр болсон бол энэ өдрөөс эхлэн түүнийг албан тушаалаас нь огцруулсанд тооцно.

22.3. Авлигатай тэмцэх газрын дарга, дэд дарга огцрох тухай хүсэлтээ Улсын Их Хуралд бичгээр гаргаж болох бөгөөд уг хүсэлтийг Улсын Их Хурлын чуулганы үед гаргасан бол 21 хоногийн дотор, чуулганы чөлөө цагт гаргасан бол чуулган эхэлснээс хойш 21 хоногийн дотор хэлэлцэж шийдвэрлэнэ.

22.4. Авлигатай тэмцэх газрын дарга, дэд дарга гэмт хэрэгт холбогдсон, түүнчлэн энэ хуулийн 31.2-т заасны дагуу баривчлагдсан бөгөөд Улсын ерөнхий прокурор түүний бүрэн эрхийг нь түдгэлзүүлэх тухай саналыг Улсын Их Хуралд оруулсан бол уг саналыг хүлээж авснаас хойш 14 хоногийн дотор хэлэлцэж шийдвэрлэнэ.

22.5. Хуульд зааснаас бусад үндэслэлээр Авлигатай тэмцэх газрын дарга, дэд даргыг үүрэгт ажлаас нь чөлөөлөх, бүрэн эрхийг нь түдгэлзүүлэх буюу огцруулахыг хориглоно.

23 дугаар зүйл. Авлигатай тэмцэх газрын даргын бүрэн эрх

23.1. Авлигатай тэмцэх газрын дарга дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

23.1.1. Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааг нэгтгэн зохион байгуулж, удирдах;

23.1.2. Авлигатай тэмцэх газрыг дотоод, гадаад харилцаанд төлөөлөх;

23.1.3. эрх тэгш байх, харилцан хүндэтгэх, дотоод хэрэгт нь үл оролцох зарчмын үндсэн дээр гадаад улсын тусгай алба, байгууллагатай харилцан ажиллах;

23.1.4. Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагчийг томилох, чөлөөлөх, зэрэг дэв, нэмэгдэл олгох, урамшуулах, сахилгын шийтгэл ногдуулах;

23.1.5. Авлигатай тэмцэх газрын дотоод үйл ажиллагаатай холбогдсон дүрэм, журам, заавар баталж мөрдүүлэх;

23.1.6. Авлигатай тэмцэх газрын хүний нөөц, зохион байгуулалт, үйл ажиллагаатай холбоотой асуудлаар тушаал гаргах;

23.1.7. гүйцэтгэх болон хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын ажилтай танилцах;

23.1.8. Гүйцэтгэх ажлын тухай хуульд заасны дагуу нууц арга, хэрэгсэл ашиглах зөвшөөрөл олгох;

23.1.9. гүйцэтгэх ажлын техник хэрэгсэл олж авах, эзэмших, ашиглах, захиран зарцуулах шийдвэр гаргах;

23.1.10. байгууллагынхаа ажилд тавих дотоод хяналтыг хэрэгжүүлэх;

23.1.11. хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

23.2. Авлигатай тэмцэх газрын даргын түр эзгүйд түүний шийдвэрээр дэд дарга бүрэн эрхийг нь хэрэгжүүлнэ.

24 дүгээр зүйл. Авлигатай тэмцэх газрын гүйцэтгэх ажил, хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалт эрхэлсэн албан хаагчийн эрх

24.1. Авлигатай тэмцэх газрын гүйцэтгэх ажил, хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалт эрхэлсэн албан хаагч хуульд заасан журмын дагуу дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

24.1.1. Гүйцэтгэх ажлын тухай хуульд заасан гүйцэтгэх ажилтны эрх, үүргийг эдэлж, хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу гүйцэтгэх ажил явуулах;

24.1.2. Эрүүгийн байцаан шийтгэх хуульд заасан хэрэг бүртгэгч, мөрдөн байцаагчийн эрх, үүргийг эдэлж, хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын ажиллагаа явуулах;

24.1.3. аж ахуйн нэгж, байгууллагын байранд нэвтрэн орох;

24.1.4. аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэний банкнд байгаа данс, гүйлгээг шалгах, түр зогсоох;

24.1.5. хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу хөрөнгө битүүмжлэх;

24.1.6. албан тушаалтан, иргэнээс тайлбар гаргуулах, мэдүүлэг авах, түүнийг албадан ирүүлэх;

24.1.7. албан үүргээ гүйцэтгэх явцдаа хойшлуулшгүй тохиолдолд дипломат төлөөлөгч, төрийн өндөр болон түүнтэй адилтгах албан тушаалтан, үүргээ гүйцэтгэж яваа эмнэлгийн түргэн тусламж, гал унтраах алба, техникийн ослын дуудлагынхаас бусад авто тээврийн болон холбооны хэрэгслийг өмчийн төрөл, хэлбэр харгалзахгүйгээр дайчлах, ашиглах;

24.1.8. албан үүргээ гүйцэтгэх явцдаа галт зэвсэг, бие хамгаалах тусгай хэрэгсэл, мэх хэрэглэх;

24.1.9. албан үүргээ гүйцэтгэх явцдаа зорчигч тээврийн болон холбооны хэрэгслээр дараалал харгалзахгүйгээр үйлчлүүлэх;

24.1.10. Авлигатай тэмцэх газрын чиг үүрэгт хамаарах бусад бүрэн эрх.

24.2. Галт зэвсэг, бие хамгаалах тусгай хэрэгсэл, мэх хэрэглэх журмыг Улсын ерөнхий прокурор, Авлигатай тэмцэх газрын дарга хамтран батална.

24.3. Энэ хуулийн 24.1.7-д заасны дагуу хувийн өмчийн тээврийн хэрэгслийг ашигласан бол холбогдох хөлс болон гарсан зардлыг нөхөн төлнө.

25 дугаар зүйл. Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагчийн үйл ажиллагаанд хориглох зүйл

25.1. Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагч Төрийн албаны тухай хууль болон энэ хуулийн 7 дугаар зүйлд заасан хориглох үйлдлээс гадна дараахь үйл ажиллагаа явуулахыг хориглоно:

25.1.1. нам, үйлдвэрчний эвлэл, шашны байгууллага, тэдгээртэй адилтгах бусад байгууллагын гишүүнээр элсэх, удирдах албан тушаалд сонгогдох, томилогдох;

25.1.2. албан үүрэгтэй нь холбогдож илэрхий болсон буюу өөрт нь итгэмжлэн мэдэгдсэн төр, байгууллага, хувь хүний нууцыг задруулах;

25.1.3. удирдлагын тусгайлан өгсөн зөвшөөрөлгүйгээр албан ажлынхаа талаар нийтэд болон бусдад мэдээлэл өгөх, мэдээлэл дамжуулах;

25.1.4. Авлигатай тэмцэх газрын даргын зөвшөөрөлгүйгээр албаны болон хувийн ажлаар гадаадад зорчих;

25.1.5. дотоод, гадаадын байгууллага, аж ахуйн нэгж, хувь хүний зардлаар аялах, жуулчлах, амрах;

25.1.6. тогтоосон журмыг зөрчиж бусдаас бэлэг дурсгалын зүйл авах.

25.2. Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагчид нь хоорондоо нэг гэр бүлийн буюу төрөл садангийн холбоотой байхыг хориглоно.

25.3. Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагч албан үүрэг гүйцэтгэж байх үедээ өөрт нь илэрхий болсон нууцыг үүрэгт ажлаасаа чөлөөлөгдсөнөөс хойш ямар нэгэн зорилгоор ашиглахыг хориглоно.

26 дугаар зүйл. Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагаанд тавих хяналт

26.1. Улсын Их Хурал авлигатай тэмцэх хууль тогтоомжийн хэрэгжилт, авлигын ерөнхий нөхцөл байдлын талаар Авлигатай тэмцэх газрын мэдээллийг жил бүр хэлэлцэнэ.

26.2. Авлигатай тэмцэх газар гүйцэтгэх ажлын тухай хууль тогтоомжийг хэрхэн биелүүж

байгааг Улсын Их Хурлын Тусгай хяналтын дэд хороо хянан шалгана.

26.3. Прокурорын байгууллага нь Авлигатай тэмцэх газрын гүйцэтгэх болон хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын үйл ажиллагаанд Гүйцэтгэх ажлын тухай хууль, Эрүүгийн байцаан шийтгэх хууль, Прокурорын байгууллагын тухай⁶ хуульд заасан үндэслэл журмын дагуу хяналт тавина.

27 дугаар зүйл. Олон нийтийн зөвлөл

27.1. Авлигатай тэмцэхэд олон нийтийг идэвхтэй оролцуулах, тэдний санал бодлыг хүргэх, авлигын нөхцөл байдал, авлигын эсрэг хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн талаар зөвлөмж өгөх зорилго бүхий орон тооны бус олон нийтийн зөвлөл Авлигатай тэмцэх газрын дэргэд ажиллана.

27.2. Олон нийтийн зөвлөл 15 гишүүний бүрэлдэхүүнтэй байх ба зөвлөлийн гишүүнээр ял шийтгэлгүй, иргэний нийгмийг төлөөлөх иргэний Монгол Улсын Ерөнхийлөгч 4 жилийн хугацаагаар томилно.

27.3. Олон нийтийн зөвлөлийн гишүүнд төрийн улс төрийн болон төрийн жинхэнэ албан хаагчийг нэр дэвшүүлэхгүй.

27.4. Олон нийтийн зөвлөлийн гишүүн Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагаанд хамаарах нууцыг задруулахыг хориглоно.

27.5. Олон нийтийн зөвлөлийн ажиллах журмыг Монгол Улсын Ерөнхийлөгч батална.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ

Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааны баталгаа

28 дугаар зүйл. Улс төрийн баталгаа

28.1. Авлигатай тэмцэх газрын байранд улс төрийн нам, эвсэл, холбоо, хөдөлгөөний болон шашны үйл ажиллагаа явуулахыг хориглоно.

28.2. Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагч үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх, үг хэлэх, хэвлэн нийтлэх, шашин шүтэх, эс шүтэх эрх чөлөө эдлэхдээ өөрийн албандаа хүндэтгэлтэй хандана.

29 дүгээр зүйл. Эдийн засгийн баталгаа

29.1. Авлигатай тэмцэх газрын зардлыг улсын төсвөөс санхүүжүүлж, үйл ажиллагаа явуулах эдийн засгийн баталгааг төр хангана.

29.2. Авлигатай тэмцэх газрын төсвийг улсын төсвэт тусгайлан тусгах бөгөөд энэхүү төсөв

⁶ Прокурорын байгууллагын тухай хууль – "Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 2002 оны 29 дүгээрт нийтлэгдсэн

нь үйл ажиллагаагаа хараат бусаар хэрэгжүүлэх шаардлагыг хангасан байна.

29.3. Авлигатай тэмцэх газрын тухайн жилийн төсвийг өмнөх оны батлагдсан төсвийн хэмжээнээс бууруулан батлахыг хориглоно.

29.4. Авлигатай тэмцэх газрын гүйцэтгэх ажлын төсвийг Улсын Их Хурлын Тусгай хяналтын дэд хорооноос хянаж, санал болгосноор Улсын Их Хурал батална.

29.5. Авлигатай тэмцэх газрыг ажлын байр, шаардлагатай тоног төхөөрөмж, тээврийн болон техник хэрэгсэл, албан хаагчийг орон сууцар хангах, авлигатай тэмцэх үйл ажиллагааны явцад тусалцаа үзүүлсэн этгээд, гэрчийг хамгаалах, тэдгээрт санхүүгийн тусалцаа үзүүлэхтэй холбогдсон зардлыг улсын төсөвт тусгаж санхүүжүүлнэ.

29.6. Авлигатай тэмцэх газрын дарга, дэд дарга, албан хаагчийн цалин хөлс нь албан тушаалын цалин, албан ажлын онцгой нөхцөлийн, төрийн алба хаасан хугацааны, зэрэг дэвийн, эрдмийн зэргийн нэмэгдлээс бүрдэх бөгөөд тэдгээрийн хэмжээг Улсын Их Хурал тогтооно.

29.7. Авлигатай тэмцэх газарт тогтвор суурьшилтад, үр бүтээлтэй ажилласан албан хаагчид амьндаа орон сууц барих, амьдралын нэн тэргүүний хэрэгцээт зүйл худалдан авах, өөрийн хүсэлтээр суралцах болон хүүхдээ сургахад нь төрөөс хөнгөлөлттэй зээл олгох, шаардлагатай бол зээлийн баталгаа гаргаж өгнө.

29.8. Авлигатай тэмцэх газрын дарга, дэд дарга нь Засгийн газрын гишүүнтэй адил бүрэн эрхийн баталгаа, хангамжтай байна.

30 дугаар зүйл. Нийгмийн баталгаа

30.1. Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагчийг хуульд зааснаас бусад тохиолдолд ажлаас чөлөөлөх, огцруулах, түүнчлэн өөрийнх нь зөвшөөрөлгүйгээр өөр ажил, албан тушаалд шилжүүлэхийг хориглоно.

30.2. Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагч албан үүргээ гүйцэтгэж байхдаа хөдөлмөрийн чадвараа түр алдсан буюу хөгжлийн бэрхшээлтэй болсон бол түүний авч байсан цалин, тэтгэвэр, тэтгэмжийн зөрүүг, хэрэв хиймэл эрхтэн хийлгэсэн бол түүний зардлыг төр хариуцна.

30.3. Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагч албан үүргээ гүйцэтгэж байхдаа амь насаа алдсан буюу албан үүрэгтэй нь холбогдуулан амь насыг нь хохироосон бол түүний ар гэрт 5 жилийн цалинтай тэнцэх хэмжээний нэг удаагийн буцалтгүй тусламж олгоно.

30.4. Авлигатай тэмцэх газарт 10-аас доошгүй жил ажилласан албан хаагч өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгох бол түүнд албан тушаалынх нь 36 сар хуртэл цалинтай тэнцэх хэмжээний нэг удаагийн буцалтгүй тусламж олгоно.

30.5. Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагчийн амь нас, эрүүл мэндийг заавал даатгах бөгөөд даатгалын төлбөрийг тухайн байгууллагын төсвөөс төлнө.

30.6. Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагчийн ээлжийн амралтын үндсэн хугацааг Хөдөлмөрийн тухай хуулиар тогтоох бөгөөд гүйцэтгэх ажил эрхэлсэн, түүнчлэн хэрэг бүртгэгч, мөрдөн байцаагчаар ажилласан 5 жил тутамд ажлын 3 өдрийн нэмэгдэл амралт олгоно.

30.7. Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагч төрийн албаны тухай хууль тогтоомжид заасан төрийн албан хаагчийн ажиллах нөхцөл, баталгаа, нэмэгдэл баталгаа, цалин хөлс, нөхөн төлбөр, тусламж, шагнал урамшил, тэтгэмжээс гадна энэ хуульд заасан баталгаагаар хангагдана.

30.8. Энэ хуулийн 30.7-д заасан баталгааг Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагчид эдлүүлэхдээ ижил төрлийн тэтгэвэр, тэтгэмж, тусламж, нэмэгдлийг давхардуулж олгохгүй бөгөөд сонголтыг Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагч өөрөө хийнэ.

31 дүгээр зүйл. Хууль зүйн баталгаа

31.1. Авлигатай тэмцэх газрын дарга, дэд даргыг Улсын Их Хурлын зөвшөөрөлгүйгээр, бусад албан хаагчийг Авлигатай тэмцэх газрын даргын зөвшөөрөлгүйгээр албадан саатуулах, цагдан хорих, баривчлах, орон байр, албан тасалгаа, унаа болон биед нь үзлэг, нэгжлэг хийхийг хориглоно.

31.2. Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагчийг гэмт хэрэг үйлдэж байхад нь буюу гэмт хэргийн газар гэмт үйлдлийнх нь нотлох баримттайгаар баривчлалсан бол Авлигатай тэмцэх газрын дарга, дэд даргын талаар Улсын Их Хуралд, бусад албан хаагчийн талаар Авлигатай тэмцэх газрын даргад 48 цагийн дотор мэдэгдэнэ.

31.3. Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагч гэмт хэргээ холбогдсон, түүнчлэн энэ хуулийн 31.2-т заасны дагуу баривчлагдсан бөгөөд эрх бүхий байгууллагаас түүний бүрэн эрхийг нь түдгэлзүүлэх тухай санал тавьсан бол түүнийг хүлээн авснаас хойш 10 хоногийн дотор Авлигатай тэмцэх газрын дарга шийдвэрлэнэ.

31.4. Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагч бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх явцад гаргасан алдааны улмаас учирсан хохирлыг төр хариуцна.

32 дугаар зүйл. Бусад баталгаа

32.1 Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагч эрдэм шинжилгээнийхээс бусад хуулиар тогтоосон үүрэгт нь үл хамаарах ажил, албан тушаал хавсран гүйцэтгэхийг хориглоно.

32.2 Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагч албан дайчлалгаанаас чөлөөлөгдөнө.

32.3 Албаны чиг үүргээ хэрэгжүүлэхтэй нь холбогдуулан Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагч болон гэр бүлийнх нь гишүүдийн амь нас, эрүүл мэндэд бодит аюул заналхийлсэн тохиолдолд цагдаагийн байгууллага тэдний аюулгүй байдлыг хангах арга хэмжээ авна.

32.4 Бүрэн эрхийнхээ хүрээнд Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагчийн тавьсан хууль ёсны шаардлагыг иргэн, албан тушаалтан харьяалал харгалзахгүйгээр биелүүлэх үүрэгтэй.

32.5 Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагч эрх бүхий албан тушаалтны өгсөн тушаал, даалгаврыг ёсчлон биелүүлснээс үүссэн хохирол, сөрөг үр дагаврыг тушаал, даалгавар өгсөн албан тушаалтан хариуцна.

32.6 Авлигатай тэмцэх газрын байр төрийн хамгаалалтад байна.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ
Бусад зүйл

33 дугаар зүйл. Авлигын эсрэг хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

33.1 Авлигын гэмт хэрэг үйлдсэн этгээдэд Эрүүгийн хуульд⁹ заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

33.2 Энэ хуульд заасан авлигын эсрэг хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх захиргааны шийтгэлийг шүүгч ногдуулна.

34 дүгээр зүйл. Авлигын гэмт хэргийн улмаас учирсан үр дагаврыг арилгах

34.1 Авлигын гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлыг арилгах, эрчигдсэн эрхийг сэргээн тогтоох, хууль бус аливаа шийдвэрийг хүчингүй болгох асуудлыг Иргэний хууль¹⁰ болон холбогдох бусад хуульд заасны дагуу шийдвэрлэнэ.

35 дугаар зүйл. Хууль хүчин төгөлдөр болох

35.1 Энэ хуулийг 2006 оны 11 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Ц.НЯМДОРЖ**

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

**2006 оны 7 дугаар
сарын 6-ны өдөр**

**Улаанбаатар
хот**

**ХУУЛЬ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД
ТООЦОХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. 1996 оны 4 дүгээр сарын 5-ны өдөр батлагдсан Авилгалын эсрэг хуулийг хүчингүй болсонд тооцугай.

хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Авлигын эсрэг

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Ц.НЯМДОРЖ**

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

**2006 оны 7 дугаар
сарын 6-ны өдөр**

**Улаанбаатар
хот**

**ГҮЙЦЭТГЭХ АЖЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Гүйцэтгэх ажлын тухай хуульд дараахь агуулгатай заалт, хэсэг нэмсүгэй:

11.7. Авлигатай тэмцэх газар авлигын гэмт хэрэг болон хуулиар харъяалуулсан эрүүгийн хэрэгт энэ хуулийн 11.2.1-11.2.3, 11.2.5-11.2.6-д заасан үндэслэлээр гүйцэтгэх ажил явуулах эрхтэй.

1/ "9.1.6 дахь заалт:

9.1.6. Авлигатай тэмцэх газар нь авлигын гэмт хэргийг илрүүлэх, таслан зогсоох зорилгоор гүйцэтгэх ажил явуулах, гэм буруутай этгээдийг олж тогтоох, гүйцэтгэх ажил явуулах эрх бүхий байгууллагуудтай хамтран ажиллах.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Авлигын эсрэг хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

2/ 11.7 дахь хэсэг:

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Ц.НЯМДОРЖ**

⁹ Эрүүгийн хууль – "Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 2002 оны 5 дугаарт нийтлэгдсэн

¹⁰ Иргэний хууль – "Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 2002 оны 7 дугаарт нийтлэгдсэн

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2006 оны 7 дугаар сарын 6-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ХУУЛЬЧДААС СОНГОН ШАЛГАРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Хуульчдаас сонгон шалгаруулах тухай хуулийн 2 дугаар зүйлийн 2.1 дэх хэсгийн "Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай" гэсний дараа "Авлигын эсрэг", 5 дугаар зүйлийн 5.2 дахь хэсгийн "шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх," гэсний дараа "авлигатай тэмцэх," гэж тус тус нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Авлигын эсрэг хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Ц.НЯМДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2006 оны 7 дугаар сарын 6-ны өдөр

Дугаар 70

Улаанбаатар хот

Улсын Их Хурлын 2002 оны 41 дүгээр тогтоолын зарим заалт, хавсралтыг хүчингүй болгох тухай

Авлигын эсрэг хууль батлагдсантай холбогдуулан Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Улсын Их Хурлын 2002 оны 41 дүгээр тогтоолын 1 дэх заалтыг "Авилгалтай тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийг нэгдүгээр хавсралтаар баталсугай" гэж өөрчлөн нэйруулж, 2 дахь заалтыг хүчингүй болгосугай.

2. Улсын Их Хурлын 2002 оны 41 дүгээр тогтоолын нэгдүгээр хавсралтаар баталсан "Авилгалтай тэмцэх үндэсний хөтөлбөр"-ийн "Үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл

ажиллагаа" гэсэн "гурав" дахь хэсгийн "Хөтөлбөрийн удирдлага, зохион байгуулалт" гэсэн 9 дэх заалт болон "Авилгалтай тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохицуулж, хяналт тавих Үндэсний зөвлөлийн бүрэлдэхүүн" гэсэн 2 дугаар хавсралтыг тус тус хүчингүй болгосугай.

3. Энэ тогтоолыг Авлигын эсрэг хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Ц.НЯМДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2006 оны 7 дугаар сарын 6-ны өдөр

Дугаар 71

Улаанбаатар хот

Прокурорын байгууллагын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг буцаах тухай

Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн 22.5 дахь заалтыг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Лүндээжанцан нараас 2005 оны 12 дугаар сарын 09-ний өдөр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Прокурорын байгууллагын тухай хуульд өөрчлөлт

орлуулах тухай хуулийн төслийг хэлэлцэх шаардлагагүй гэж үзсэн тул төсөл санаачлагчид нь буцаасугай.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Ц.НЯМДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2006 оны 7 дугаар сарын 5-ны өдөр

Дугаар 160

Улаанбаатар хот

Журам батлах тухай

Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. "Хууль тогтоомж, Ерөнхийлөгчийн зарлиг, Засгийн газрын шийдвэрийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах, үр дүн, биелэлтийг дүгнэх, мэдээлэх журам"-ыг хавсралт ёсоор баталсугай.

2. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан "Дүрэм, журам, үнэмлэх, тэмдгийн загвар батлах тухай" Засгийн газрын 1995 оны 8 дугаар сарын 28-

ны өдрийн 157 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙД М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН САЙД, ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ДАРГА С.БАТБОЛД

Засгийн газрын 2006 оны 160 дугаар
тогтоолын хэвсрэлт**ХУУЛЬ ТОГТООМЖ, ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ, ЗАСГИЙН
ГАЗРЫН ШИЙДВЭРИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ,
ҮР ДҮН, БИЕЛЭЛТИЙГ ДҮГНЭХ, МЭДЭЭЛЭХ ЖУРАМ****Нэг. Нийтлэг үндэслэл**

1. Монгол Улсын яам, Засгийн газрын агентлаг (цаашид "төрийн захиргааны байгууллага" гэх), нутгийн захиргааны байгууллага, төрийн өмчит хуулийн этгээд Монгол Улсын хууль, Улсын Их Хурлын тогтоол, Ерөнхийлөгчийн зарлиг (цаашид "хууль тогтоомж, Ерөнхийлөгчийн зарлиг" гэх)-аар Засгийн газарт үүрэг буюу чиглэл өгсөн заалт, Засгийн газрын шийдвэрийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах, үр дүн, биелэлтийн байдалд хяналт тавьж мэдээлэхэд энэхүү журмыг мөрдөнө.

**Хоёр. Хууль тогтоомж, Ерөнхийлөгчийн
зарлиг, Засгийн газрын шийдвэрийн
хэрэгжилтийг зохион байгуулах**

2. Хууль тогтоомж, Ерөнхийлөгчийн зарлиг, Засгийн газрын шийдвэрийг хэрэгжүүлэх ажлыг улсын хэмжээнд удирдлага, зохицуулалтаар хангаж, биелэлтэд нь хяналт тавих, мэдээлэх үүргийг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар хариуцна. Энэ үүргийг төрийн захиргааны байгууллагад сайд, агентлагийн дарга, нутгийн захиргааны байгууллагад бүх шатны Засаг дарга, байгууллага, аж ахуйн нэгжид тэдгээрийн дарга (захирал) хариуцна.

3. Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар нь хууль тогтоомж, Ерөнхийлөгчийн зарлиг, Засгийн газрын шийдвэрийг төрийн захиргааны болон нутгийн захиргааны байгууллагад хүргүүлэх, хэрэгжилтийг зохион байгуулахад удирдлага, арга зүйн зөвлөмжөөр ханган хэрэгжилтийн явц, үр дүнд хяналт шинжилгээ хийж ажиллана.

4. Төрийн захиргааны болон нутгийн захиргааны байгууллага нь хууль тогтоомж, Ерөнхийлөгчийн зарлиг, Засгийн газрын шийдвэрийг хэрэгжүүлэх зорилгоор Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газраас хүргүүлсэн зөвлөмж, чиглэлийн дагуу зохион байгуулсан ажлын үр дүнг тогтоосон хугацаанд нь мэдээлэх үүрэгтэй.

Нутгийн захиргааны байгууллага нь тухайн нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулж байгаа байгууллага, аж ахуйн нэгжид энэ журмын 2-т заасан шийдвэрийн дагуу хариуцуулсан үүрэг, даалгаврыг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулж гүйцэтгэлд хяналт тавина.

5. Төрийн өмчит хуулийн этгээд нь хууль тогтоомж, Ерөнхийлөгчийн зарлиг, Засгийн газрын шийдвэр, тэдгээрт нийцүүлэн гаргасан эрх зүйн бусад актын биелэлтийг зохион байгуулж хэрэгжүүлнэ.

6. Хууль тогтоомж, Ерөнхийлөгчийн зарлиг, Засгийн газрын шийдвэрийн хэрэгжилтийг төрийн

өмчит хуулийн этгээд зохион байгуулж байгаа байдалд төрийн захиргааны болон нутгийн захиргааны байгууллага холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу хяналт тавьж, биелэлтийг хангуулна.

7. Шаардлагатай гэж үзвэл төрийн захиргааны болон нутгийн захиргааны байгууллага зарим шийдвэрийг агуулга, чиглэлээр нь багцлан хэрэгжилтэд нь хяналт шинжилгээ хийж, холбогдох арга хэмжээг авна.

8. Шаардлагатай гэж үзвэл дээд шатны байгууллага нь хууль тогтоомж, Ерөнхийлөгчийн зарлиг, Засгийн газрын шийдвэрийн хэрэгжилтийг харьяа байгууллага, аж ахуйн нэгжид шалгаж, тайлан мэдээллийг нь хэлэлцэн тэдгээрийн мөрөөр холбогдох арга хэмжээг авна.

**Гурав. Хууль тогтоомж, Ерөнхийлөгчийн
зарлиг, Засгийн газрын шийдвэрийн
хэрэгжилтийн үр дүн, биелэлтийг дүгнэх,
мэдээлэх**

9. Төрийн захиргааны болон нутгийн захиргааны байгууллага нь хууль тогтоомж, Ерөнхийлөгчийн зарлиг, Засгийн газрын шийдвэрийн хэрэгжилтийг өөрийн ажлын алба, тухайн салбарын төрийн өмчит хуулийн этгээдэд зохион байгуулан явц, үр дүнд хяналт шинжилгээ хийж, хэрэгжилтийн дүн, мэдээг энэхүү журмын 1, 2 дугаар хэвсрэлт, хэрэгжилт нь удааширсан болон тасарч байгаа заалтын жагсаалтыг энэхүү журмын 3 дугаар хэвсрэлт ёсоор улирал бүрийн эхний сарын 10-ны дотор, хяналтад авсан нийт заалтын хэрэгжилтийн явцын дэлгэрэнгүй танилцуулгыг энэхүү журмын 4 дүгээр хэвсрэлт ёсоор тус тус гаргаж, хайгас, бүтэн жилээр (1 ба 7 дугаар сарын 10-ны дотор) Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газарт ирүүлнэ.

10. Засгийн газрын шийдвэрээр байгуулсан байнгын болон түр комисс, зөвлөл, ажлын хэсэг нь хууль тогтоомж, Ерөнхийлөгчийн зарлиг, Засгийн газрын шийдвэрийн биелэлтийг зохион байгуулах, хэрэгжилтийн явц болон үр дүнд хяналт шинжилгээ хийх ажлыг өөрөө хариуцан хэрэгжүүлж, мэдээг энэхүү журмын 1, 2, 3 дугаар хэвсрэлт ёсоор гаргаж улирал бүрийн эхний сарын 10-ны дотор Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газарт ирүүлнэ.

11. Төрийн өмчит хуулийн этгээд нь хууль тогтоомж, Ерөнхийлөгчийн зарлиг, Засгийн газрын шийдвэрийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулж, хэрэгжилтийн явцад хяналт шинжилгээ хийж, мэдээг улирал бүрийн сүүлийн сарын 25-ны дотор энэхүү журмын 1, 2, 3 дугаар хэвсрэлт ёсоор гаргаж дээд шатны байгууллагадаа хүргүүлнэ.

12. Хууль тогтоомж, Ерөнхийлөгчийн зарлиг, Засгийн газрын шийдвэрийн хэрэгжилтийн явцыг төрийн захиргааны болон нутгийн захиргааны байгууллага улирал бүр дүгнэж, хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх, илэрсэн дутагдал, гажуудлыг засах арга хэмжээ авч, буруутай албан тушаалтантай зохих хариуцлага тооцож байна.

13. Улсын Их Хурлын тогтоол, Ерөнхийлөгчийн зарлигаар Засгийн газарт өгсөн үүрэг даалгавар, чиглэлийн биелэлтийн талаар төрийн захиргааны болон нутгийн захиргааны байгууллагаас ирүүлсэн мэдээллийг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар хагас, бүтэн жилээр нэгтгэн хяналт шинжилгээ хийж Засгийн газрын хуралдаанд танилцуулсны үндсэн дээр Улсын Их Хурлын болон Ерөнхийлөгчийн Тамгын газарт хүргүүлнэ.

14. Засгийн газрын шийдвэрийн хэрэгжилтийн талаар яам, агентлаг, аймаг, нийслэлээс ирүүлсэн мэдээллийг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар улирал бүр нэгтгэн хяналт шинжилгээ хийж, дүнг Засгийн газрын хуралдаанд танилцуулна.

15. Хууль тогтоомж, Ерөнхийлөгчийн зарлиг, Засгийн газрын шийдвэрийн заалт нь бодит шалтгааны улмаас биелэгдэх боломжгүй болсон, цаг хугацааны болон агуулгын хувьд ач холбогдолгүй болсон нөхцөлд уг шийдвэрийг санаачилсан буюу хэрэгжүүлэх үүрэг бүхий

байгууллага, албан тушаалтан түүнийг хянан үзэж өөрчлөх буюу хяналтаас хасах санал боловсруулан холбогдох дээд шатны байгууллагад тавьж шийдвэрлүүлнэ.

16. Төрийн захиргааны болон нутгийн захиргааны байгууллага, Засгийн газрын шийдвэрээр байгуулсан байнгын болон түр комисс, зөвлөл, ажлын хэсэг нь хууль тогтоомж, Ерөнхийлөгчийн зарлиг, Засгийн газрын шийдвэрийн хэрэгжилтийг мэдээлэхдээ дор дурдсан зарчмыг баримтална:

а) шийдвэрт заасан үүргийн хэрэгжилтийн талаархи мэдээг яам, агентлаг, Засаг дарга, комисс, зөвлөл, ажлын хэсэг нь энэхүү журмын 9, 10-т заасны дагуу мэдээлэх;

б) нийт сайд, агентлагийн дарга, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт үүрэг болгосон, хэм хэмжээ тогтоосон заалтын биелэлтийг жилийн эцэст мэдээлэх;

в) хэд хэдэн яам, Засаг дарга, байгууллагад өгсөн үүргийн биелэлтийг гаргахдаа эхэнд нэр нь бичигдсэн Засгийн газрын гишүүн, агентлагийн дарга, Засаг дарга, комисс, зөвлөл, ажлын хэсгийн дарга (ахлагч) нэгтгэн мэдээлэх;

г) тухайн заалтын хэрэгжилтийн явцыг тодорхойлохдоо Засгийн газрын 2006 оны 51 дүгээр тогтоолоор баталсан "Яам болон аймаг, нийслэлийн Засаг даргын үйл ажиллагаанд хяналт шинжилгээ хийх, үр дүнг үнэлэх журам"-ын 5.9-д заасныг баримтлах.

Журмын 1 дүгээр хавсралт

ХУУЛЬ ТОГТООМЖ, ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ, ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ШИЙДВЭРИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙН МЭДЭЭ

(2006 оны улирлын байдлаар)

№	Он, сар, өдөр	Дугаар	Хяналтад авсан заалтын		Биелүүлэх хугацаа	Хэрэгжилтийн явц /Хувь/
			Д/д	дугаар		
А	1	2	3	4	5	6
		Нэг. Улсын Их Хурлын тогтоол				
		Хоёр. Ерөнхийлөгчийн зарлиг				
		Гурав. ҮАБЗ-ийн зөвлөмж				
		Дөрөв. Засгийн газрын тогтоол				
		Тав. Ерөнхий сайдын захирамж				
		Зургаа. Засгийн газрын хуралдааны тэмдэглэл				

Гарын үсэг (тэмдэг)

Тайлбар: "Гарын үсэг (тэмдэг)" хэсэгт аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газрын дарга, яамны Төрийн захиргааны удирдлагын газрын дарга гарын үсэг зурж, тэмдэг дарсан байна.

Журмын 2 дугаар хэвсрэлт

ХУУЛЬ ТОГТООМЖ, ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ, ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ШИЙДВЭРИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙН ДҮН

(2006 оны улирлын байдлаар)

	Бүгд	Үүнээс					
		УИХ-ын тогтоол	Ерөнхийлөгчийн зарлиг	ҮАБЗ-ийн зөвлөмж	Засгийн газрын тогтоол	Ерөнхий сайдын захирамж	Засгийн газрын хуралдааны тэмдэглэл
Хяналтад авсан нийт шийдвэрийн тоо							
Хяналтад авсан нийт зүйл, заалтын тоо							
Үүнээс	Биелсэн	100%					
	Хэрэгжих шатанд						
	Үүний дотор	90.0%					
		70.0%					
		50.0%					
		30.0%					
	10.0%						
Хугацаа болоогүй							
Тасарсан							
Үүнээс	Зохион байгуулалтаас						
	Хөрөнгө дутагдсанаас						
Биелэлтийн дүн /хувь/							

Гарын үсэг (тэмдэг)

Тайлбар: "Гарын үсэг (тэмдэг)" хэсэгт аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газрын дарга, яамны Төрийн захиргааны удирдлагын газрын дарга гарын үсэг зурж, тэмдэг дарсан байна.

Журмын 3 дугаар хэвсрэлт

ХЭРЭГЖИЛТ НЬ УДААШИРСАН БОЛОН ТАСАРЧ БАЙГАА ЗААЛТЫН ЖАГСААЛТ

(2006 оны улирлын байдлаар)

№	Шийдвэрийн огноо, дугаар, товч утга	Зүйл, заалтын дугаар, агуулга	Хэрэгжилтийн явц (Тасарсан болон удаширч буй шалтгааныг тодорхой бичнэ)
А	1	2	3
		Нэг, Улсын Их Хурлын тогтоол	
		Хоёр, Ерөнхийлөгчийн зарлиг	
		Гурав, ҮАБЗ-ийн зөвлөмж	
		Дөрөв, Засгийн газрын тогтоол	
		Тав, Ерөнхий сайдын захирамж	
		Зургаа, Засгийн газрын хуралдааны тэмдэглэл	

Гарын үсэг (тэмдэг)

Тайлбар: "Гарын үсэг (тэмдэг)" хэсэгт аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газрын дарга, яамны Төрийн захиргааны удирдлагын газрын дарга гарын үсэг зурж, тэмдэг дарсан байна.

Журмын 4 дүгээр хавсралт

**ХУУЛЬ ТОГТООМЖ, ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ, ЗАСГИЙН
ГАЗРЫН ШИЙДВЭРИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙН ТУХАЙ
ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА
(2006 оны жилийн эцэс /эхний хагас жил/-ийн байдлаар)**

№	Шийдвэрийн нэр, огноо, дугаар	Зүйл, заалтын дугаар, агуулга	Хэрэгжилтийн явц
A	1	2	3
		Нэг, Улсын Их Хурлын тогтоол	
		Хоёр, Ерөнхийлөгчийн зарлиг	
		Гурав, ҮАБЗ-ийн зөвлөмж	
		Дөрөв, Засгийн газрын тогтоол	
		Тав, Ерөнхий сайдын захирамж	
		Зургаа, Засгийн газрын хуралдааны тэмдэглэл	

Гарын үсэг (тэмдэг)

Тайлбар: "Гарын үсэг (тэмдэг)" хэсэгт аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газрын дарга, яамны Төрийн захиргааны удирдлагын газрын дарга гарын үсэг зурж, тэмдэг дарсан байна.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2006 оны 7 дугаар сарын 5-ны өдөр

Дугаар 161

Улаанбаатар хот

Хэлэлцээр батлах тухай

Олон улсын гэрээний тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 3 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

2006 оны 3 дугаар сарын 31-ний өдөр Вена хотноо байгуулсан "Дээд боловсролын ижил тэнцүү байдлыг харилцан хүлээн зөвшөөрөх тухай Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Австри

Улсын Засгийн газар хоорондын Хэлэлцээр"-ийг баталсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

М.ЭНХБОЛД

**БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ
УХААНЫ САЙД**

Ө.ЭНХТҮВШИН

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2006 оны 7 дугаар сарын 5-ны өдөр

Дугаар 164

Улаанбаатар хот

Тогтоолд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай

Засгийн газрын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэг, Яамны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 10.1-ийг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

"Сангийн яамны зохион байгуулалтын бүтцийг батлах тухай" Засгийн газрын 2004 оны 12 дугаар сарын 21-ний өдрийн 242 дугаар тогтоолын 1 дүгээр зүйлд "9/Хууль, эрх зүйн газар" гэж нэмж,

мөн зүйлийн 4-ийн "захиргаа, хуулийн хэлтэс" гэснийг хассугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

М.ЭНХБОЛД

САНГИЙН САЙД

Н.БАЯРТСАЙХАН

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ДҮГНЭЛТ

2006 оны 6 дугаар сарын 22-ны өдөр

Дугаар 08

Улаанбаатар хот

Даатгалын тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.2 дахь заалт Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн эсэх тухай маргааныг хянан шийдвэрлэсэн тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн хуралдааныг Үндсэн хуулийн цэцийн дарга Ж.Бямбадорж даргалж, гишүүн Н.Жанцан, П.Очирбат, Ч.Дашням, Д.Наранчимэг/илтгэгч/ нарын бүрэлдэхүүнтэй, нарийн бичгийн даргаар Д.Нарантуяаг оролцуулан Үндсэн хуулийн цэцийн хуралдааны танхимд нээлттэй хийв.

Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын хуралдаанд өргөдөл гаргагч иргэн А.Бямбажаргал, Улсын Их Хурлын даргын 2006 оны 6 дугаар сарын 02-ны өдрийн 84 дүгээр захирамжаар томилогдсон Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Дамиран нар оролцов.

Нэг. Иргэн А.Бямбажаргал Үндсэн хуулийн цэцэг хандаж гаргасан өргөдлөө:

"1. Даатгалын тухай хуулийн уг зохицуулалтад хөндөгдөж буй нэгэн гол асуудал нь 22.2 боловч ийнхүү маргаж болсон үндэслэл уг зүйлд 22.1-д заасан хэмжээнээс дээгүүр тогтоож болно гэх нөхцөл тогтоож өгсөн байна. Тэгвэл дээр нөхцөл заасан хэсгээс үүдэн 22.1-д хэрхэн өгүүлснийг авч үзье. Ингэхэд уг зүйлд Даатгалын компанийн дүрмийн сан нь мөнгөн хөрөнгөөс бүрдэх бөгөөд түүний доод хэмжээ нь 500 сая төгрөг байна хэмээжээ. Энэ нь хууль тогтоогчийн зүгээс эрх зүйн хэм хэмжээг харьцангуй тодорхой гипотезоор буюу шууд тогтоосон байдлаар 500 сая төгрөг байна хэмээн зохицуулсан. Уг зохицуулалт ёсоор даатгалын үйл ажиллагаа эрхлэхийн тулд дээрх бололцолыг л биелүүлэх гэх байдлаар ойлгогдоно. Түүнчлэн эрх зүйн ойлголт дотор байна гэх нэр томъёо өөрөө аливаа зүйлийг шууд тогтоосон тухай өөрчлөх боломжгүйгээр ойлгогдон хэрэглэгддэг. Иймч учраас хуулиар Даатгалын үйл ажиллагаа эрхлэх компанийн дүрмийн сангийн доод хэмжээг шууд тогтоож өгсөн байдал харагдаж байна. Өөрөөр хэлбэл, Улсын Их Хурал буюу парламентаас хуулиар түүнийг нэгэнт тогтоож өгчээ. Гэвч уг хуулиар тогтоосон зүйлийг өөрчлөх эсэх асуудлыг Санхүүгийн зохицуулах хороо гэх байгууллагад эрх олгосон хэм хэмжээгээр шилжүүлсэн. Энэ нь өөрөө парламентын буюу Улсын Их Хурлаас батлан гаргасан, нэгэнт хуулиар зохицуулчихсан зүйлийг өөрчлөх эрхийг уг байгууллагад олгож байна. Иймээс л эрх мэдлийг шилжүүлсэн гэх үндэслэлийг бүрдүүлж өгчээ. Онолын хувьд гүйцэтгэх эрх мэдлийн байгууллага эрх зүйн хэм хэмжээг тогтоохгүй, харин хуулийг биелүүлэх ажлыг эрхлэх ёстой. Хэрэв шилжүүлж буй бол энэ нь төрийн эрх мэдэл хуваарилх зарчим хийгээд парламентат ёсны үндсэн зарчмуудыг зөрчиж буй үйлдэл. Онолын хувьд зөвшөөрөх асуудал биш юм.

2. Дээрхээс үүдэн ер нь парламент өөрийн бүрэн эрхийг ямар нэг байдлаар шилжүүлдэг эсэх, хэрэв шилжүүлээ гэхэд манай улсын парламент шиг байнгын ажиллагаатай, мэргэшсэн гэх парламент өөрийн онцгой бүрэн эрх болох хууль тогтоохоо шилжүүлэх нь эргэлзээтэй асуудал. Учир нь төрийн эрх мэдлийг хуваарилх гэх зарчим ёсоор эрх мэдлүүд өөр хоорондоо ямар нэг байдлаар тусгаарлагдмал /энэ нь Үндсэн хуулийн дагуу/ улмаар хяналтын гэх механизмтаа тогтоодог.

Тэгвэл маргаж буй асуудлын хүрээнд Санхүүгийн зохицуулах хороо гэх субъект хөндөгдөж байна. Хэдийгээр Даатгалын тухай хууль 2005 оны 7 дугаар сарын 01-ээс эхлэн хүчин төгөлдөр болсон хэдий ч Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлыг тогтоосон хуулийг манай Улсын Их Хурлаас 2005 оны 11 дүгээр сарын 17-ны өдөр Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хуулийг батлан гаргасан бөгөөд үүнээс өмнө уг байгууллага чухам ямар эрх зүйн статустай байгууллага болох нь тодорхойгүй

байсан юм. Иймд нэгэнт уг хууль батлагдан гарснаар Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн статус нэгэнт тодорхой болжээ. Ингэхдээ Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 4.1-д Санхүүгийн зохицуулах хороо нь санхүүгийн зах зээлийн тогтвортой байдлыг хангах, санхүүгийн үйлчилгээг зохицуулах, холбогдох хууль тогтоомжийн биелэлтэд хяналт тавих, хөрөнгө оруулагч, үйлчлүүлэгчдийн эрх ашгийг хамгаалах чиг үүрэг бүхий төрийн байгууллага мөн хэмээн тогтоожээ. Үүнээс үзэхэд Санхүүгийн зохицуулах хорооны чиг үүргүүдээс нь уг байгууллага эрх зүйн нэг институт болох хувьдаа төрийн эрх мэдлийн гурван салааны гүйцэтгэх эрх мэдэлд илүүтэйгээр хамаарахаар харагдаж байна. Үүнийг нотолж буй зүйл нь хууль тогтоомжийн биелэлтэд хяналт тавих гэх байдлаар тогтоогдоно. Энэ нь шинжлэх ухааны судалгааны үүднээс бол гүйцэтгэх эрх мэдлийн чиг үүрэгт хамаарч байдаг нь нэгэнт шийдэгдчихсэн зүйл. Иймд уг байгууллагад парламентаас батлан гаргасан хуулиар нэгэнт тогтоогоод өгчихсөн зүйлийг өөрчлөх бүрэн эрхийг олгосон байгаа нь өөрөө Монгол Улсын Үндсэн хуулийн холбогдох заалт болох Хорьдугаар зүйлийн "Монгол Улсын Их Хурал бол төрийн эрх барих дээд байгууллага мөн бөгөөд хууль тогтоох эрх мэдлийг гагцхүү Улсын Их Хуралд хадгална" хэмээх зохицуулалтыг зөрчсөн байх боломжтой. Учир нь хууль тогтоох нь өөрөө Улсын Их Хурлын өмнө өгүүлсэн анцгой бүрэн эрх бөгөөд энэ эрхийг бусад ямар ч байгууллага, албан тушаалтан төлөөлөхгүй энэ үндсэн дээр түүнийг бүр гүйцэтгэх эрх мэдэлд шилжүүлж үл болох болов уу? Түүнчлэн Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 25.1.1 /1/ хууль батлах, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хэмээн Улсын Их Хурлын уг бүрэн эрхийг нь гагцхүү Улсын Их Хуралд л эдлэх байдал нь дээрх Даатгалын тухай хуулийн зохицуулалттай харшилж буй нь харагдаж байна.

Тэгвэл манай зүгээс Монгол Улсын хувьд нэгэнт төрийн эрх мэдлийг хуваарилх зарчмыг Үндсэн хуулиараа баталгаажуулсан учир дээрх мэт эрх мэдлийг шилжүүлсэн зохицуулалт Үндсэн хууль зөрчсөн гэдгийг хүлээн зөвшөөрч өгнө үү? Ийнхүү хүлээн зөвшөөрөөс дээрх Даатгалын тухай хуулиас хойшхи гарсан бусад хуулиудад эрх мэдлийг шилжүүлэх байдлыг хориглосон зарчим болж тогтох боломжтой хэмээн үзэж байна" гэжээ.

Хоёр. Улсын Их Хурлын даргын 2006 оны 6 дугаар сарын 02-ны өдрийн 84 дүгээр захирамжаар томилогдсон Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Дамиран тайвбартаа:

"1. Даатгалын тухай хуулийн "22.2. Зохицуулах хороо даатгалын үйл ажиллагааны шинж чанар, цар хүрээнийг хамгааран тухайн даатгалчийн дүрмийн сангийн доод хэмжээг энэ хуулийн 22.1-д заасан хэмжээнээс дээгүүр тогтоож болно" гэсэн зохицуулалт нь "22.1. даатгалын компанийн дүрмийн сан нь мөнгөн хөрөнгөөс

бүрдэх бөгөөд түүний доод хэмжээ нь 500 сая төгрөг байна” гэсэн буюу хууль тогтоогчоос хуулиар шууд тогтоож өгсөн зүйлийг өөрчлөх эрхийг үг байгууллагад олгож байна. Иймээс эрх мэдлийг шилжүүлсэн гэх үндэслэлийг бүрдүүлж өгчээ” гэжээ.

Даатгалын тухай хуулийн 22.1 дэх заалтад даатгалын үйл ажиллагаа эрхлэхийн тулд компани доод тал нь 500 сая төгрөгийн дүрмийн сантай байхаар хэм хэмжээ тогтоосон. Аливаа компани даатгалын үйл ажиллагаа эрхлэх бол дүрмийн сангийн хувьд заавал хангах хөрөнгийн доод хэмжээг хуульчилсан болно.

Даатгалын үйл ажиллагаа эрхлэх компанийн дүрмийн сангийн доод хэмжээг тогтоохын ач холбогдол нь санхүүгийн зах зээлийн тогтвортой байдлыг хангах, даатгагч дамлуурах болон даатгалын үйл ажиллагаатай холбоотой хууль бус үйл ажиллагаанаас үүсч болзошгүй хамгаарлоо даатгуулагч болон олон нийтийг хамгаалах, даатгалын үйл ажиллагаа эрхлэх болон даатгагчийн хувьд даатгалын эрсдлийг хариуцах чадвартай, даатгалын үйл ажиллагааг тогтвортой, үр ашгийг явуулахад хүрэлцэхүйц хэмжээний дүрмийн сангаас бүрдсэн өөрийн хөрөнгөтэй байх нөхцөлийг бүрдүүлэхэд оршиж байгаа юм.

Хуулийн Санхүүгийн зохицуулах хороо “даатгалын үйл ажиллагааны шинж чанар, чар хүрэнээс хамааран тухайн даатгагчийн дүрмийн сангийн доод хэмжээг энэ хуулийн 22.1-д заасан хэмжээнээс дээгүүр тогтоож болно” гэсэн 22.2 дахь заалт нь тухайн компанийн эрхэлж байгаа даатгалын үйл ажиллагааны онцлогоос шалтгаалан даатгуулагч иргэн, хуулийн этгээдийн эрх ашгийг хамгаалахад илүү анхаарал, нэмэлт зохицуулалт шаардлагатай нөхцөлд Санхүүгийн зохицуулах хороо шуурхай арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх эрхтэй байхад оршиж байгаа юм.

Хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа Банкны тухай хуульд ч Даатгалын тухай хуулийн 22 дугаар зүйлтэй ижил, зүйл, заалт байдаг. Банкны тухай хуулийн 27 дугаар зүйлд:

“2.Дүрмийн сан нь банкны хувь нийлүүлэгчдийн оруулсан мөнгөн хөрөнгөөс бүрдэх бөгөөд түүний доод хэмжээ нь 1 тэрбум төгрөг байна.

Дүрмийн сангийн хэмжээг улсын эдийн засгийн байдал, мөнгөний ханш уналт, тухайн банкны төлбөрийн чадвар, эрхлэх үйл ажиллагааны онцлогийг харгалзан Монгол банк нэмэгдүүлэн тогтоож болно” гэж заажээ.

Банк болон Даатгалын тухай хуулиудын эдгээр заалт нь иргэн, хуулийн этгээдийн их хэмжээний мөнгөн хөрөнгийг татан төвлөрүүлж, үйл ажиллагаа явуулдаг банк, санхүүгийн үйлчилгээний онцлогоос шалтгаалан тухайн төрлийн үйл ажиллагаа эрхлэгчдэд тусгай шаардлага, нөхцөл тогтоож байгаагаараа ач холбогдолтой юм. Ийм зохицуулалтыг гадаад орнуудын /Индонези гэх мэт/ хууль тогтоомжоор ч мөн тогтоосон байдаг.

2. Улсын Их Хурал буюу парламентаас хуулиар тогтоосон зүйлийг өөрчлөх эсэх асуудлыг

Санхүүгийн зохицуулах хороо гэх байгууллагад эрх олгосон хэм хэмжээгээр шилжүүлсэн. Энэ нь өөрөө парламентын буюу Улсын Их Хурлаас батлан гаргасан, нэгэнт хуулиар зохицуулагдсан зүйлийг өөрчлөх эрхийг үг байгууллагад олгож байна. Ийнхүү эрх мэдлийг шилжүүлсэн гэх үндэслэлийг бүрдүүлж өгчээ. Онолын хувьд гүйцэтгэх эрх мэдлийн байгууллага эрх зүйн хэм хэмжээ тогтоохгүй, харин хуулийг биелүүлэх ажлыг эрхлэх ёстой. Хэрэв шилжүүлж буй бол энэ нь төрийн эрх мэдэл хуваарилах зарчим хийгээд парламентат ёсны үндсэн зарчмуудыг зөрчиж буй үйлдэл. Онолын хувьд зөвшөөрөх асуудал бий” гэхий тухайд:

Даатгалын тухай хуулийн 22.2 дахь хэсгийн заалт даатгагчийн дүрмийн санг тогтооход Санхүүгийн зохицуулах хороо анхаарах гурван зүйл байна:

- Хороо нь дүрмийн сангийн доод хэмжээг тодорхой этгээдэд зориулж тогтоож;
- Тухайн компанийн дүрмийн сангийн Хорооноос тогтоосон хэмжээ нь 22.1-д заасан хэмжээ буюу 500 саяас их байх;
- Дүрмийн сангийн хэмжээг тогтооход даатгагчийн даатгалын үйл ажиллагааны шинж чанар, чар хүрээг харгалзан үзэх.

Даатгалын тухай хуулийн 22.2 дахь хэсэгт зааснаар тодорхой компанийн дүрмийн сангийн хэмжээг тогтоосон Санхүүгийн зохицуулах хорооны шийдвэр нь зөвхөн тухайн компанид хамаарах бөгөөд компаниуд нийтээр дагаж мөрдөх хэм хэмжээ тогтоож байгаа буюу Улсын Их Хурлаас тогтоосон доод хэмжээг өөрчилж байгаа явдал бий юм. Санхүүгийн зохицуулах хороо ийнхүү тодорхой компанийн дүрмийн сангийн хэмжээг өөрчлөх тохиолдолд Даатгалын хуулийн 22.1 дэх хэсгийн “дүрмийн сангийн доод хэмжээ 500 сая төгрөг байх” заалт хөндөгдөхгүй, хүчин төгөлдөр хэвээр байх бөгөөд нөгөө талаар Улсын Их Хурлын бүрэн эрх ч хөндөгдөхгүй билээ.

Санхүүгийн зохицуулах хороо нь: санхүүгийн зах зээлийн тогтвортой байдлыг хангах, санхүүгийн үйлчилгээг зохицуулах, холбогдох хууль тогтоомжийн биелэлтэд хяналт тавих, хөрөнгө оруулагч, үйлчлүүлэгчдийн эрх ашгийг хамгаалах чар үүрэг бүхий төрийн байгууллага бөгөөд бүрэн эрхийнхээ хүрээнд дүрэм, журам, заавар баталж, хэрэгжилтэд нь хяналт тавих, санхүүгийн зах зээлийн тогтвортой байдлыг дэмжих зорилгоор шаардлагатай шалгуур үзүүлэлт, бусад хэм хэмжээ тогтоох, “даатгалын багц дүрмийг батлах, хэрэгжүүлэх, хэрэгжилтэд нь хяналт тавих” бүрэн эрхтэй гэж заажээ. Эдгээр заалтаар Улсын Их Хурал нь Санхүүгийн зохицуулах хороонд хуулийн хүрээнд нийтээр дагаж мөрдөх хэм хэмжээний акт гаргах эрх олгожээ. Төрийн байгууллага бүр тодорхой чар үүрэгтэйгээр байгуулагддаг бөгөөд үйл ажиллагаагаа хуулийн хүрээнд явуулдаг. Төрийн байгууллагын бүрэн эрхийг анхдагч болон хоёрдогч буюу эрх шилжих үндсэн дээр бий болсон байдлаараа ялгаатай авч үздэг.

Үндсэн хуулийн Гуравдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт "Монгол Улсад засгийн бүх эрх ард түмний мэдэлд байна" гэж заасан байдаг. Ийнхүү ард түмний мэдэлд байгаа учраас засгийн эрх мэдэл нь хуваагдашгүй зүйл бөгөөд харин түүнийг төрийн тодорхой эрх мэдлээр дамжуулан хэрэгжүүлнэ.

Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 1 дүх хэсгийн 1-д хууль батлах, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах нь Улсын Их Хурлын онцгой бүрэн эрхэд хадгалж шийдвэрлэнэ гэж заасан. Үүний зэрэгцээгээр Үндсэн хуулийн Хорьдугаар зүйлд "Улсын Их Хурал бол төрийн эрх барих дээд байгууллага мөн...", Хорин тавдугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт "Улсын Их Хурлын бусад бүрэн эрхийг хуулиар тогтооно" гэж заасны дагуу хуулиар Улсын Их Хурлын шинэ бүрэн эрхийг тогтоох эрх Улсын Их Хуралд нээлттэй байгаа билээ. Үүний нэг тод илрэл нь, хууль тогтоох байгууллага хэм хэмжээ тогтоох эрх мэдлээ төрийн гүйцэтгэх эрх мэдлийн болон бусад байгууллагад шилжүүлэх эрх бөгөөд үүнийг Үндсэн хуулиар хориглоогүй билээ. Энэ тохиолдолд онолын дагуу хууль тогтоох эрх мэдлийг хуулиар шилжүүлэх нь дэлхийн олон улс оронд нэгэнт тогтсон жишг бөгөөд ганцхан Монгол Улсын парламентын тухайд бий болсон алдаатай ажиллагаа биш юм.

Санхүүгийн зохицуулах хороо тодорхой компанийн дүрмийн сангийн доод хэмжээг хуулийн хүрээнд тогтоох нь хууль тогтоох эрх мэдлийг хэрэгжүүлж байгаа явдал мөн гэж үзэхгүй байна. Харин хуульд заасан үндэслэлээр нэг удаагийн шийдвэр гаргаж байгаа бөгөөд энэ шийдвэрийг Улсын Их Хурлын хяналтын дор, хуулийн хүрээнд хэрэгжүүлнэ.

Санхүүгийн зохицуулах хороо эрх мэдлээ хэтрүүлсэн, хууль зөрчсөн, Улсын Их Хурлын бүрэн эрхэд халдсан шийдвэр гаргавал Улсын Их Хурал шууд хүчингүй болгох буюу хүчингүй болгохыг шаардах эрхтэй юм. Иймд Даатгалын тухай хуулийн 22.2 дахь заалт Монгол Улсын Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчөөгүй гэж үзэж байна" гэжээ.

Гурав. Санхүүгийн зохицуулах хорооны дарга агсан Д.Бадраа Үндсэн хуулийн цэцэд ирүүлсэн тайлбартаа:

"Бидний үзэж байгаагаар Даатгалын тухай хуулийн 22.1 болон 22.2-ыг салган авч үзэх шаардлагатай юм. Уг хуулийн 22.1-д хууль тогтоогч өөрийн онцгой бүрэн эрхийг эдлэн даатгалын компанийн дүрмийн сан нь 500 сая төгрөгөөс доошгүй байна гэж хуульчилсан. Харин уг хуулийн 22.2-т "Зохицуулах хороо даатгалын үйл ажиллагааны шинж чанар, цар хүрээгээс хамааран тухайн даатгагчийн дүрмийн сангийн доод хэмжээг энэ хуулийн 22.1-д заасан хэмжээгээс доогуур тогтоож болно" гэсэн нь хууль тогтоогч өөрөө уг хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах эрхийг тус Зохицуулах хороо гэдэг байгууллагад олгосон бус харин хуулиар дүрмийн сангийн хамгийн доод хэмжээг тогтоож, шаардлагатай бол цаашид энэ

хэмжээг хууль батлах, түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах замаар биш энэ хуулийн эрх олгосон хэм хэмжээг хэрэгжүүлэх замаар, өөрөөр хэлбэл эрх зүйн акт гаргах замаар өөрчилж болно гэсэн бүрэн эрхийг Санхүүгийн зохицуулах хороонд олгож хуульчилж өгсөн байна. Иймд Даатгалын тухай хуулийн 22.2-ыг хэрэгжүүлэх, түүнд үндэслэн эрх зүйн акт гаргах нь Үндсэн хуулийн Хорьдугаар зүйлийн "Монгол Улсын Их Хурал бол төрийн эрх барих дээд байгууллага мөн бөгөөд хууль тогтоох эрх мэдлийг гагцхүү Улсын Их Хуралд хадгална", мөн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 1-д хууль батлах, нэмэлт, өөрчлөлт оруулахыг Улсын Их Хурлын онцгой бүрэн эрхэд хадгалж шийдвэрлэнэ гэсэн зүйл, заалтуудыг зөрчөөгүй гэж үзэж байна. Энэ нь хууль тогтоох, түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж байгаа асуудал огтхон ч биш юм.

Зах зээлийн эдийн засгийн харилцааг төрөөс зохицуулах арга механизмын нэг гол хэлбэр болсон Засгийн газрын дэргэд бус, хууль тогтоох байгууллагаас байгуулагдаж, түүнд ажлаа тайлагнадаг, эрх мэдэл, үйл ажиллагааных нь журмыг хууль тогтоох байгууллагаас баталдаг төрийн байгууллага бүтэц дэлхий нийтэд нэгэнт хэвшмэл болсон зүйл юм. Ийм байгууллагын жишээ нь АНУ-ын Холбооны худалдааны комисс, АНУ-ын Үнэт цаасны комисс гэх мэт байгууллага болон манай улсын хувьд өмнө ажиллаж байсан Үнэт цаасны хороо, Монгол банк гэх мэт байгууллагууд юм. Үнэт цаасны хорооны үйл ажиллагаа шинэ эрх зүйн орчны хүрээнд Санхүүгийн зохицуулах хороонд шилжин ирсэн ба энэ хандлагыг удирдлага болгон үзвэл манай улсад байгуулагдан ажиллаж байгаа Шударга бус өрсөлдөөнийг хянан зохицуулах газар ч шууд утгаараа Засгийн газраас хараат бус ажиллах ёстой юм.

Эдгээр байгууллагын гол шинж нь хууль тогтоох, гүйцэтгэх, шүүх засаглалын аль алиных нь шинжийг өөртөө агуулсан байдагт оршино.

Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлыг авч үзвэл хорооны гишүүд нь Улсын Их Хурлаас төмилөгддөг, хороо нь Улсын Их Хуралд ажлаа тайлагнадаг, хорооны дүрмийг Улсын Их Хурал баталдаг гэх мэт зохицуулалтын шинжээрээ Засгийн газрын бий, би- даасан статустай төрийн байгууллага юм. Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлд тус хорооны бүрэн эрхийг:

- санхүүгийн үйлчилгээтэй холбоотой хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах, биелэлтэд нь хяналт тавих;

- бүрэн эрхийнхээ хүрээнд дүрэм, журам, заавар баталж, хэрэгжилтэд нь хяналт тавих, санхүүгийн зах зээлийн тогтвортой байдлыг дэмжих зорилгоор шаардлагатай шаглуур үзүүлэлт, бусад хэм хэмжээг тогтоох;

- санхүүгийн үйлчилгээ эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох, түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох, тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлагыг биелүүлж байгаа эсэхэд хяналт тавих;

- тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагааг шалгах;

- тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс төвлөрүүлэх зохицуулалтын үйлчилгээний хэлсний хэмжээг тогтоох;

- тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч хооронд болон тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, үйлчлүүлэгч хооронд гарсан маргааныг эрх хэмжээнийхээ хүрээнд хянан шийдвэрлэх;

- хорооны ажилтны ёс зүйн дүрмийг баталж, биелэлтэд нь хяналт тавих гэх мэтээр хуульчилж өгсөн байна.

Дээр дурдсанаас үзвэл тус хороо нь засаглалын бүх хэлбэрийг харьцангуй түвшинд хэрэгжүүлдэг бие даасан төрийн байгууллага болох нь харагдаж байна.

Зах зээлийн харилцаа өөрчлөгдөх, мөнгөний ханш унах, санхүүгийн системд өөрчлөлт гарах бүрт л хууль тогтоох байгууллагаас хууль батлах, түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах боломжгүй юм. Энэ үүднээсээ Улсын Их Хурал хуулиар одоо шаардагдах хэм хэмжээг нь тогтоолоо, цаашид танай байгууллага шаардлагатай бол эрх зүйн акт гаргах замаар /хууль гаргах бус, одоо байгаа хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах бус/ өөрчлөн тогтоох боломжтой гэж үзэж эрх олгосон заалтыг хуульд суулгаж өгсөн байна.

Дээрх үндэслэл, шалгуурыг нотлох нэг үндэслэл бол 1996 онд батлагдаж, одоог хүртэл хүчин төгөлдөр үйлчилж буй манай улсын Банкны тухай хуулийн 27 дугаар зүйлд:

"1. Банк өөрийн хөрөнгөтэй байна. Өөрийн хөрөнгийг Монгол банкнаас баталсан нягтлан бодох бүртгэлийн журмын дагуу тодорхойлно.

2. Дүрмийн сан нь банкны хувь нийлүүлэгчдийн оруулсан мөнгөн хөрөнгөөс бүрдэх бөгөөд түүний доод хэмжээ нь 1 тэрбум төгрөг байна.

Дүрмийн сангийн хэмжээг улсын эдийн засгийн байдал, мөнгөний ханш уналт, тухайн банкны төлбөрийн чадвар, эрхлэх үйл ажиллагааны онцлогийг харгалзан Монгол банк нэмэгдүүлэн тогтоож болно" гэсэн зүйл, заалт юм. Дээрх тайлбар, бодит шаардлагуудыг үндэслэн Даатгалын тухай хуулийн холбогдол зүйл, заалт нь Үндсэн хууль зөрчөөгүй болохыг нотолж өгнө үү" гэжээ.

Дөрөв. Өргөдөл гаргагч А.Бямбажаргал Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч Ц.Дамиран, Санхүүгийн зохицуулах хорооны тайлбарт гаргасан хариу тайлбартаа:

1. Тайлбараа "Даатгалын үйл ажиллагаа эрхлэх компанийн дүрмийн сангийн доод хэмжээг тогтоохын ач холбогдол нь санхүүгийн зах зээлийн тогтвортой байдлыг хангах, даатгагч дампуурах болон даатгалын үйл ажиллагаатай холбоотой хууль бус үйл ажиллагаанаас үүсч болзошгүй хохирлоос даатгуулагч болон даатгагчийн хувьд даатгалын үйл ажиллагааг эрхлэх болон даатгагчийн хувьд даатгалын эрсдлийг хариуцах чадвартай, даатгалын үйл ажиллагааг тогтвортой,

үр ашигтай явуулахад хүрэлцэхгүй хэмжээний дүрмийн сангаас бүрдсэн өөрийн хөрөнгөтэй байх нөхцөлийг бүрдүүлэхэд оршиж байна" хэмээн эхэлжээ. Хэдийгээр ийнхүү тайлбарласан боловч уг маргааны хамрах хүрээтэй холбоогүй юм.

2. Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчийн болоод Санхүүгийн зохицуулах хорооны тайлбарын аль алинд Даатгалын тухай хуулийн 22.2-т зохицуулсантай адил зохицуулалт Банкны тухай хуульд зохицуулсан гэжээ. Тэгвэл үүнээс үүдэлтэйгээр Банкны тухай хууль нь өөрөө Үндсэн хууль мэтээр ойлгогдоход хүргэж байна. Учир нь нэгэнт өмнө хуулиар зохицуулсан байна хэмээн явцууруулж үзэх нь агуулгын хувьд алдаатай зүйл. Өөрөөр хэлбэл өмнө батлагдан гарч хэрэгжж буй хууль нь хэдийгээр Үндсэн хуулиндээ нийцээгүй байсан ч өмнө зохицуулж байсан гэх үндэслэлээр Үндсэн хуулийнхооа үзэл баримтлалд харшлах зохицуулалтыг хүлээн зөвшөөрөх нь буруу юм.

3. Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 25.2.4-т зааснаар Улсын Их Хурлаас өөрийн бүрэн эрхийг тогтоохдоо юун түүвүүнд Үндсэн хуулийн суурь зарчим, заалттай зөрчилдөхгүй, Улсын Их Хурлын бүрэн эрхэд хамааруулснаар Ерөнхийлөгчийн болон гүйцэтгэх засаглал, шүүх эрх мэдлийн бүрэн эрхэд халдахгүй байх ёстой гэх зүй ёсны хязгаарлалтыг тогтоож өгсөн байдаг. Энэ нь өөрөө манай Үндсэн хуулиар нэгэнт төрийн эрх мэдэл хуваарилах зарчмыг тогтоож өгсөн учир түүний суурь зарчмуудыг Үндсэн хууль хэмээн ойлгож тайлбарлан, хэрэглэх явдал нь эрх зүйн онолын хувьд нэгэнт тогтчихсон ойлголт. Ийм ч үндсэн дээр дээрх зохицуулалтыг хэтэрхий өргөн утгаар бус гагцхүү Үндсэн хуулийн үзэл баримтлалын үүднээс л ойлгох шаардлагатай. Үндсэн хуулийг өнгөц байдлаар буюу жирийн хүн уншихад эрх мэдэл хуваарилах зарчмыг Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчийн тайлбарлаж буйчлан "эрх мэдэл шилжүүлэхийг хориглоогүй" гэх өгүүлбэр байхгүй боловч хуулийг уншихын тулд түүнийг үзэл баримтлал, зарчмаар нь л унших ёстой. Тиймээс л эрх мэдэл хуваарилах зарчим хийгээд, парламентат ёсны үндсэн зарчмуудыг зөрчиж буй үйлдэл болно. Түүний зэрэгцээгээр орчин үед парламент өөрийн эрх мэдлийг зарим нэг талаар шилжүүлж буй ч ийнхүү эрх мэдлээ шилжүүлэхэд нь түүний онцгой бүрэн эрх болох хууль тогтоох нь үл шилжих парламентат ёсны зарчмыг үл хөндөнө.

4. Тайлбарт Даатгалын тухай хуулийн 22.1-т зохицуулсан Даатгалын компанийн дүрмийн сан нь мөнгөн хөрөнгөөс бүрдэх бөгөөд түүний доод хэмжээ нь 500 сая төгрөг байна гэх зохицуулалтыг төдийлөн хөндсөнгүй. Өөрөөр хэлбэл, хууль тогтоогчийн зүгээс эрх зүйн хэм хэмжээг харьцангуй тодорхой гипотезоор буюу шууд тогтоосон байдлаар 500 сая төгрөг байна хэмээн зохицуулсан. Түүнчлэн эрх зүйн ойлголт дотор байна гэх нэр төмбөө өөрөө аливаа зүйлийг шууд тогтоосон түүнийг өөрчлөх боломжгүйгээр

ойлгогдон, хэрэглэгддэг. Энэ нь иргэний хувьд бол ашиггүй, өөрөөр хэлбэл, хуулиар тогтоочихсон хэмжээнээс дээгүүр байдлаар тогтоон өөрчилж буй нь хуулийг өөрчилж буйн гол баталгаа болж байна.

Санхүүгийн зохицуулах хорооны тайлбарт гаргах хариу тайлбар

1. Тайлбартаа илүүтэйгээр Санхүүгийн зохицуулах хороо гэх байгууллагын тухайд өгүүлжээ. Ингэхдээ "эдгээр байгууллагын гол шинж нь хууль тогтоох, гүйцэтгэх, шүүх засаглалын аль алиных нь шинжийг өөртөө агуулсан байдаг" хэмээн эрх зүй, төрийн онолын хувьд зөвшөөрч болмооргүй тайлбарыг өгчээ. Үүний зэрэгцээгээр "...Хороо нь засаглалын бүх хэлбэрийг харьцангуй түвшинд хэрэгжүүлдэг бие даасан төрийн байгууллага..." хэмээнээр илүүтэйгээр тодорхой харагдаж байна. Энэ нь өөрөө эдүгээ эрдчилсан эрх зүйт ёсны үүднээс бол нэгэнт төрийн институт болон ажиллах бол заавал эрх мэдлийн аль нэг салаанд л хуваагдах ёстой. Хэрвэ эдгээр эрх мэдлүүд нэгэн гарт төвлөрвөл өмнөх Үндсэн хуулийн үзэл баримтлалд шууд харшилсан байгууллага болно. Энэ ч үндсэн дээр түүний чиг үүргээс нь л авч үзсэн буюу Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 4.1 "...холбогдох хууль тогтоомжийн биелэлтэд хяналт тавих гэх гүйцэтгэх эрх мэдлийн чиг үүрэг хэрэгжүүлж буй учир дээрх байдлаар тайлбарлаж байна. Дээрх үндэслэлүүдээр Даатгалын тухай хуулийн холбогдох заалт болох 22 зүйлийн 22.2 дахь хэсэг Монгол Улсын Үндсэн хуулийн холбогдох заалт болох 20 дугаар зүйлийн Монгол Улсын Их Хурал бол төрийн эрх барих дээд байгууллага мөн бөгөөд хууль тогтоох эрх мэдлийг гагцхүү Улсын Их Хуралд хадгална. Түүнчлэн Хорин тавдугаар зүйлийн 25.1.1. 1/хууль батлах, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах гэсэн төрийн эрх мэдэл хуваарилах зарчим, парламентат ёсны үндсэн зарчмыг тунхаглаж өгсөн зохицуулалтуудтай зөрчилдөж буй нь харагдаж байна. Иймээс дээрх үндэслэлүүдийг харгалзан үзэж Үндсэн хууль зөрчсөн эсэхийг тогтоож өгнө үү. Ийнхүү хүлээн зөвшөөрснөөр цаашид Монгол Улсын эрх зүйн тогтолцооны хувьд эрх мэдэл шилжүүлэх байдлыг хориглосон эрх зүйн зарчим болон тогтох боломжтой юм" гэжээ.

Үндэслэл:

Монгол Улсын Их Хурал Даатгалын тухай хуулийн 22-ын 1 дэх хэсэгт Даатгалын компанийн дүрмийн сангийн доод хэмжээг 500 сая төгрөг байна гэж нэгэнт тогтоосон атлаа 22 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт "Зохицуулах хороо ...тухайн даатгалчийн дүрмийн сангийн доод хэмжээг энэ хуулийн 21.1-д заасан хэмжээнээс дээгүүр тогтоож болно" гэж хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах өөрийн бүрэн эрхээ Санхүүгийн зохицуулах хороонд олгосон байна. Ингэснээрээ Улсын Их Хурлын хууль тогтоох эрх мэдлийг бусдад шилжүүлсэн болох нь тогтоогдож байна.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 31 дүгээр зүйлийн 1, 2 дахь хэсгийн заалтыг удирдлага болгон ДҮГНЭЛТ ГАРГАХ нь:

1. Даатгалын тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.2 дахь заалт буюу "Зохицуулах хороо даатгалын үйл ажиллагааны шинж чанар, цар хүрээнээс хамааран тухайн даатгалчийн дүрмийн сангийн доод хэмжээг энэ хуулийн 22.1-д заасан хэмжээнээс дээгүүр тогтоож болно" гэсэн заалт Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорьдугаар зүйлийн "Монгол Улсын Их Хурал бол төрийн эрх барих дээд байгууллага мөн бөгөөд хууль тогтоох эрх мэдлийг гагцхүү Улсын Их Хуралд хадгална", мөн Хорин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 1/ "хууль батлах, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах" гэсэн заалтыг тус тус зөрчсөн байна.

2. Даатгалын тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.2 дахь заалтын үйлчлэлийг 2006 оны 6 дугаар сарын 22-ны өдрөөс эхлэн түдгэлзүүлсүгэй.

3. Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуульд заасны дагуу энэхүү дүгнэлтийг хүлээн авснаас хойш 15 хоногт багтаан хянан хэлэлцэж, хэрхэн шийдвэрлэсэн тухай хариу ирүүлэхийг Улсын Их Хуралд уламжилсугай.

ХУРАЛДААН ДАРГАЛАГЧ Ж.БЯМБАДОРЖ

ГИШҮҮД

Н.ЖАНЦАН
П.ОЧИРБАТ
Ч.ДАШНЯМ
Д.НАРАНЧИМЭГ

МОНГОЛ УЛСЫН ДЭЭД ШҮҮХИЙН ТОГТООЛ

2006 оны 7 дугаар сарын 03—ны өдөр

Дугаар 37

Улаанбаатар хот

Захиргааны хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн зарим зүйл, заалтыг тайлбарлах тухай

Захиргааны хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн/цаашид "хуулийн" гэх/ зарим зүйл, заалтыг нэг мөр ойлгож, зөв хэрэглэх явдлыг хангах зорилгоор Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Тавьдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 4 дэх заалт, Шүүхийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.5.5-д заасныг удирдлага болгон Улсын Дээд шүүхээс ТОГТООХ нь:

1. Төрийн албаны тухай болон Төсвийн байгууллагын удирдлага, санхүүжилтийн тухай хуульд заасан бүрэн эрхээ хэрэгжүүлж, Төрийн албаны зөвлөлөөс нийтийн эрх зүйн хүрээнд үүссэн тодорхой нэг тохиолдлыг зохицуулахаар гаргасан, түүнчлэн нийтээр дагаж мөрдөх хэм хэмжээг тогтоосон аливаа захиргааны акттай холбоотой маргааныг Захиргааны хэрэг хянан шийдвэрлэх

тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.5-д зааснаар захиргааны хэргийн шүүх хянан шийдвэрлэнэ.

Төрийн байгууллага болон төрийн ижээнээ албан хаагч, мөн уг албанд нэр дэвшигчийн хооронд үүссэн маргааныг шийдвэрлэсэн Төрийн албаны салбар зөвлөлийн шийдвэрийг эс зөвшөөрсөн иргэн гомдлоо Төрийн албаны зөвлөлөөр, эсхүл Захиргааны хэргийн шүүхээр шийдвэрлүүлэх эсэхээ өөрөө сонгоно.

2. Хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.16-д заасан "...давж гомдол гаргах..." гэдэг нь мөн хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3-т заасан "Хугацаа сэргээхтэй холбогдсон гомдлыг шүүхэд гаргана" гэсэн заалтад хамаарна.

3. Хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3-т заасан "...хөөн хэлэлцэх хугацаа..." нь мөн зүйлийн 6.1-д заасан "холбогдох захиргааны актыг хүлээн авснаас, эсхүл мэдсэнээс хойш 30 хоног" гэсэн хугацаагаар тодорхойлогдоно. Энэ хугацаанд гомдлоо хүндэтгэн үзэх шалтгааны улмаас гаргаж чадаагүй иргэн, хуулийн этгээд, байгууллага нь зөвхөн "хөөн хэлэлцэх хугацаа"-г сэргээлгэхээр урьдчилан шийдвэрлэх эрх бүхий захиргааны байгууллага, албан тушаалтанд хандана.

Мөн зүйл, хэсэгт зааснаар шүүхэд гомдол гаргасан тохиолдолд шүүх зөвхөн хөөн хэлэлцэх хугацааг сэргээлгэхтэй холбогдсон гомдол нь үндэслэлтэй эсэхийг хянаж, шүүгч захирамж гаргана.

Хуулийн 12 дугаар зүйлд заасан захиргааны хэргийн шүүхэд шууд гаргах нэхэмжлэлийг хүндэтгэн үзэх шалтгааны улмаас хугацаанд нь гаргаж чадаагүй бол иргэн, хуулийн этгээд, байгууллага нь хөөн хэлэлцэх хугацааг сэргээлгэх тухай гомдлоо шүүхэд гаргах бөгөөд шүүх уг гомдлыг ердийн журмаар хянан шийдвэрлэнэ.

4. Хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.1-д заасан "захиргааны акт утга агуулгын илэрхий алдаатай" гэдэгт актыг гаргасан захиргааны байгууллага, албан тушаалтны хүсэл зориг тухайн актдад бүрэн гүйцэд илэрхийлэгдээгүй, актын заалтууд нь хоорондоо зөрчилдсөнөөс хоёрдмол утгатайгаар ойлгогдож болохоор агуулга нь тодорхой бус байхыг хэлнэ. Түүнчлэн найруулга зүйн болон үг, үсэг, тооны алдаа нь үр дагаварн хувьд бусдын эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг зөрчихөөр байвал тухайн актыг утга агуулгын хувьд илэрхий алдаатайд тооцож болно.

5. Хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.6-д заасан "...нийтийн ёс зүйн хэм хэмжээг илт зөрчсөн" гэдэгт эрх, үүрэг тодорхой хэмжээгээр бий болгон уламжлагдан хэрэглэгдэж байгаа, нийтээр дагаж мөрдөн дадал зөвшил болсон зан заншил, ёс суртахууны хэм хэмжээг тухайн захиргааны байгууллага, албан тушаалтан зөрчсөн байхыг ойлгоно.

6. Хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.7-д заасан "захиргааны акт гаргах эрх зүйн үндэслэл байгаагүй" гэдэгт захиргааны байгууллага, албан тушаалтан тухайн харилцааг хуулиар зохицуулаагүй байхад болон хуулиар тогтоосон

хязгаарлалтыг зөрчих, түүнчлэн хуулиас гадуур нэмэлт хязгаарлалт тогтоох, бүрэн эрхээ хэтрүүлэх зэргээр захиргааны акт гаргасныг ойлгоно.

Түүнчлэн тухайн харилцааг зохицуулсан хуулийн тодорхой заалтыг хэрэглээгүй буюу хуулийн ерөнхий заалтыг хэрэглэсэн, эсхүл хуулийн заалтыг хэрэглэхгүйгээр захиргааны акт гаргасан зэргийг "захиргааны акт гаргах эрх зүйн үндэслэл байгаагүй" гэдэгт хамааруулж үзнэ.

Мөн зүйлийн 9.1.9-д заасан "...өөр бусад байдлаар холбогдох хууль зөрчсөн" гэдэгт хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.1-9.1.8-д тодорхойлолтон зааснаас бусад хэлбэрээр хууль зөрчсөн байхыг ойлгоно.

7. Хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.1-д заасан "нэхэмжлэлийг тухайн шийдвэр гаргасан захиргааны байгууллага, албан тушаалтны оршин байгаа газрын захиргааны хэргийн шүүхэд гаргана" гэдэгт иргэн, хуулийн этгээд, байгууллагын эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг зөрчсөн гэж үзэж байгаа "анхны" захиргааны актыг гаргасан захиргааны байгууллага, албан тушаалтны оршин байгаа газрын захиргааны хэргийн шүүхэд нэхэмжлэлээ гаргахыг ойлгоно.

Тухайн захиргааны актыг иргэн, хуулийн этгээд, байгууллагаас гаргасан гомдлын дагуу дээд шатны захиргааны байгууллага, албан тушаалтан урьдчилан шийдвэрлэх журмаар хянан шийдвэрлэсэн тохиолдолд тэдгээрийн оршин байгаа газрын захиргааны хэргийн шүүхэд нэхэмжлэлийг гаргаж болохгүй.

Харин "эс үйлдэхүй"-тэй холбоотой нэхэмжлэлийг тухайн шийдвэр гаргавал зохих захиргааны байгууллага, албан тушаалтны оршин байгаа газрын, "эрх зүйн харилцаа байгаа эсэхийг тогтоож, хүлээн зөвшөөрүүлэх" талаарх нэхэмжлэлийг нэхэмжлэгч нь өөрийн оршин байгаа газрын, эсхүл тухайн үйл явдал болсон газрын захиргааны хэргийн шүүхэд тус тус гаргана.

8. Хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.2-т заасан "...холбоо, сан зэрэг нэгтгэл..."-д Иргэний хуулийн 36 дугаар зүйлд заасан "Хоршоо, сан, холбоо" хамаарахгүй.

9. Хуулийн 23 дугаар зүйлд заасан "Хамтран хариуцагч" гэдэгт нэхэмжлэлийн нэг буюу хэд хэдэн шаардлагад холбогдож байгаа, бие даан үйл ажиллагаа явуулдаг, тус тусдаа захиргааны акт гаргасан хоёр буюу түүнээс дээш захиргааны байгууллага, албан тушаалтныг хэлнэ.

Хуулийн 6-10 дугаар зүйлд зааснаар доод шатны захиргааны байгууллага, албан тушаалтны актыг сонирхогч этгээдийн гомдлоор урьдчилан шийдвэрлэх журмаар хянаж шийдвэрлэсэн дээд шатны байгууллага, албан тушаалтан хамтран хариуцагч болохгүй. Харин доод ба дээд шатны захиргааны байгууллага, албан тушаалтан нь бие дааж үйл ажиллагаа явуулсан, тодорхой үр дагавар бий болгосон захиргааны акт гаргасныхаа хувьд хамтран хариуцагч байж болно.

Хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.1-д заасан "...бие даан оролцох эрхтэй" гэдгийг хамтран хариуцагч хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд

оролцож, нэхэмжлэлийн шаардлагад тайлбар өгөх, нэхэмжлэгчтэй эвлэрэх, нэхэмжлэлийн шаардлагыг хүлээн зөвшөөрөх, биелүүлэх эсхүл татгалзах, сөрөг нэхэмжлэл гаргах, шүүх хуралдаанд оролцож мэтгэлцэх, шүүхийн шийдвэрт гомдол гаргах зэрэг эрхтэй гэж ойлгоно.

10. Хуулийн 27 дугаар зүйлийн 27.2.7-д заасан эрхийг төлөөлүүлэгчээс олгосон итгэмжлэлд тусгайлан заасан тохиолдолд л төлөөлөгч эдлэнэ. Түүнчлэн мөн зүйл, хэсэгт заасан төлөөлүүлэгчээс олгосон итгэмжлэлийг бусдад шилжүүлэхдээ төлөөлөгч нь түүний зөвшөөрлийг заавал авсан байвал зохино.

11. Хуулийн 31 дүгээр зүйлийн 31.4-т заасан "... хуульд заасан журмыг зөрчиж авсан нотлох баримт..." гэдгийг "Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн зарим зүйл, заалтыг тайлбарлах тухай" Улсын Дээд шүүхийн 2002 оны 263 дугаар тогтоолын 11 дэх заалтын дагуу ойлгоно.

Мөн зүйлийн 31.8-д заасан "...хуулиар зөвшөөрөгдөөгүй баримт..." гэдэгт Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.2-т тодорхойлон зааснаас бусад баримт сэлтийг хэлнэ.

Хуулиар зөвшөөрөгдөөгүй нотлох баримтыг шүүх шаардан гаргуулж болохгүй бөгөөд хэргийн оролцогчдоос уг баримтыг бүрдүүлж ирүүлсэн тохиолдолд шүүгч захираамж гарган тэдгээрийг нотлох баримтаас хасна.

12. Хуулийн 31 дүгээр зүйлийн 31.7-д зааснаар "... шинээр нотлох баримт зайлшгүй шаардагдвал ..." шүүх хуралдааныг зөвхөн нэг удаа хойшуулна. Шүүх хуралдааныг хойшуулахдаа хуулийн 74 дүгээр зүйлийн 74.2-т заасан хугацааг баримтлана.

13. Хуулийн 33 дугаар зүйлийн 33.2-т зааснаар нэхэмжлэлийн бүрдүүлбэрийг хангуулахаар шүүгч 7-14 хоногийн хугацаа тогтоосон нь хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны хугацаанд орохгүй.

Шүүхээс тогтоосон хугацаанд нэхэмжлэгч нэхэмжлэлийн бүрдүүлбэрийг хангаж, шүүх нэхэмжлэлийг хүлээн авснаас хойш хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны хугацаа тоологдоно.

14. Хуулийн 38 дугаар зүйлийн 38.2-т заасан "... шүүгчээс тогтоосон хугацаа..." гэдгийг хуулиар тогтоосон 14 хоногос дээш хугацаа тогтоохыг ойлгоно.

15. Хуулийн 38 дугаар зүйлийн 38.4-т заасан захиргааны шийтгэлийг тухайн захиргааны хэргийг хянан шийдвэрлэж байгаа захиргааны хэргийн шүүхийн шүүгчийн шийтгэвэрээр ногдуулна.

16. Хуулийн 42 дугаар зүйлийн 42.1, 43 дугаар зүйлийн 43.3-т заасан "...бусад этгээд..."

гэдэгт тухайн хэргийн улмаас эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь зөрчигдөж болохоор байгаа, захиргааны хэргийн шүүхээс хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд бие даасан шаардлагатайгаар оролцуулах нь зүйтэй гэж үзсэн гуравдагч этгээдийг хэлнэ.

17. Хуулийн 41, 42, 43 дугаар зүйлд заасан журмаар хэрэг хянан шийдвэрлэж байгаа тохиолдолд бусдын эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол хөндөгдөх эсэхийг заавал шалган тогтоож байвал зохино.

18. Хуулийн 70 дугаар зүйлийн 70.2.1-д заасан "мэргээн бүхий захиргааны акт" гэдэгт нэхэмжлэгчийн нэхэмжлэлийн шаардлагын үндэслэл болгосон захиргааны актыг хэлнэ.

Мөн зүйл, хэсгийн "...акт хууль бус болох..." гэдэгт мөн хуулийн 9 дүгээр зүйлд зааснаас бусад байдлаар хуулийг зөрчсөнөөс иргэн, хуулийн этгээд байгууллагын эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол хөндөгдсөн байхыг ойлгоно.

19. Хуулийн 70 дугаар зүйлийн 70.2.3-т заасан "...акт нь илт хүчин төгөлдөр бус болох..." гэдэгт мөн хуулийн 9 дүгээр зүйлд заасан үндэслэлүүд хамаарах бөгөөд илт хүчин төгөлдөр бус захиргааны актын улмаас бусдын нийтлэг эрх зөрчигдсөн байхыг хэлнэ.

20. Хуулийн 70 дугаар зүйлийн 70.2.7-д заасан "...хэргийн нөхцөл байдлыг цаашид тодруулах шаардлагатай гэж үзвэл захиргааны байгууллага, албан тушаалтнаас дахин шинэ акт гартал захиргааны үг актыг түдгэлзүүлэх" ажиллагааг хариуцагч өөрөө мэргээн бүхий захиргааны актыг алдаатай гарсныг хүлээн зөвшөөрч, нөхцөл байдлыг шалган тогтоож, шинээр захиргааны акт гаргах боломжтой гэж үзсэн тохиолдолд хэрэгжүүлнэ. Энэ тохиолдолд шүүх мэргээн бүхий захиргааны актын хэрэгжилтийг түдгэлзүүлэх бөгөөд захиргааны байгууллага, албан тушаалтнаас шинээр гаргасан захиргааны актад хуульд заасан ердийн журмаар гомдол гаргаж болно.

21. Хуулийн 78 дугаар зүйлийн 78.2-т заасан "захиргааны хэргийн шүүх шийдвэрээ биелүүлэх арга, журмыг гаргасан шийдвэртээ тодорхойлно" гэдэгт захиргааны хэргийн шүүхийн шийдвэр /шүүгчийн захирамж, шүүхийн тогтоол, шийдвэр, магадлал/-ийн зөвхөн тогтоох хэсгийн заалтыг хэн, хэзээ, яаж биелүүлэх болон биелэлтийг нь хэрхэн тооцох талаар шийдвэрийн тогтоох хэсэгт тодорхой тусгахыг ойлгоно.

**ЕРӨНХИЙ ШҮҮГЧ
ШҮҮГЧ**

**С.БАТДЭЛГЭР
Д.ПУНЦАГ**

Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газраас гаргав.
Хаяг: <<Төрийн мэдээлэл>> эмхтгэлийн зөвлөл

Улсын Их Хурлын Тамгын газрын
Хэллэх хэсэгт хэллэв.

Улаанбаатар-12
Төрийн ордон

☎ 265958
Индекс 14003

☎ 329487
Хэвлэлийн хуудас 3